

NEMZETI

MAGAZIN

23/12

2023/24-es évad

XI/4. szám

JANUÁRI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

BÁNFFY MIKLÓS 150

Politikus, művész – egy sokszínű magyar nagyúr

SZÜCS NELLI

30 év – Beregszásztól a Nemzetiig

KURÁZSI MAMA

Brecht-dráma a háború ellen

NYITÓKÉP

„Akár a mai élet, akár a múlt adatai önmagukban holt betűk. Csak akkor elevenednek meg, ha minden egyes szerep az adottságok keretein és meghatározásain belül *testet ölt és életre kél*. Modern tárgynál vagy történelminél egyaránt így van. Ezt a testet megfigyeléseink: látottak, hallottak, tapasztalások és találkozások gazdagíthatják, színesíthetik, de mindez nem elég arra, hogy az alak valóban éljen is. Legbelül más kell hogy legyen. Legbelül más is van.

Legbelül az író *egyénisége* van és egyedül az. *Élővé* megírni csak azt írhatja meg, amit önmagában élőnek érez. ... Csak az írhat *szenvedélyt* vagy szerelmet, ki erre önmaga is képes. Mármint mi következik ebből a sok szóból? Az a következés, hogy a dráma minden alakja némiképp a szerző maga” – írta a 150 éve született Bánffy Miklós, az egyik legsokszínűbb magyar. Közéleti és színházi pályafutásáról a 32. oldaltól olvashatnak összeállítást.

Utánozhatatlanul írta drámáiban *élővé* a világot Bertolt Brecht is, akinek a háború borzalmairól szóló, *Kurácsi mama és gyermekei* című darabját adaptálta színpadra a maga *egyénisége* és *szenvedélyei* szerint Theodórosz Terzopulosz. A rendezői koncepció pedig a címszereplő Szűcs Nelliben *ölt testet és kel életre* a színpadon. (A premierről a 7. oldaltól olvashatnak.)

A színész és magánember – Blaskó Péter – *legbelül* megélt igazságról szól a *Grane – képzelgések a Peer Gynt körül* című előadás, amelyről ketten – Osztovits Ágnes és Nick Thorpe – írták meg saját nézőpontjukat. (Párhuzamos kritikák a 20. oldalon.)

Író, rendező, színész beszél *önmagáról* az alkotáson keresztül. A színházi előadás tétje pedig végül ez: miképpen ismerhetünk saját *egyéniségünkre* és *szenvedélyeinkre* mi, nézők.

Boldog karácsonyt és boldog új évet kívánva várjuk Önöket előadásainkon, és addig is, amíg a színházban köszönhetjük Önöket: jó olvasást!

Bánffy Miklós *A Nagyúr* című drámáját *Isten ostora* címmel 2014-ben mutatta be a Nemzeti Színház. Az előadásból 2021-ben tévéfilmet is rendezett Vidnyánszky Attila. A felvétel a pandémia alatti forgatáson készült. | fotó: Eöri Szabó Zsolt

8

Kurázi mama

Ezzel a darabbal a széles közönséget kell megszólítani. A Kurázi mamánál azt szeretném láthatóvá tenni, hogy a romlás, a fasizmus mindenben benne van, és hogy a pénz fétise mindenhol jelen van. *(Theodorosz Terzopulosz)*

13

Premier-portré

Amikor elcsüggedek, azzal a gondolattal rántom magam vissza ebbe a zűrzavaros világba, hogy kötelességem javítani rajta. Ugyan kicsi porszem vagyok, de ha már itt van ez a szép szakma, a színészet, amin keresztül ezt meg is tehetem, akkor megpróbálom valahogy szépíteni rajta. *(Szűcs Nelli)*

34

Bánffy Miklós 150

Földbirtokos és művész, diplomata és politikus, aki egyetlen totalitárius eszmének és hatalomnak se hódolt be. Az Operaház jelentős igazgatója volt, drámáit a Nemzeti is játszotta. Bánffy Miklós közélet és színházi pályafutását *Ablonczy Balázs* és *Mikita Gábor* rajzolta meg.

44

Őze Lajos-díj

Őze is olyan jelentőségű színész volt – Latinovits Zoltán mellett a másik zsenink –, akit fiatalként ösztönösen követni akartam. Csakhogy végül rájöttem, az ő útja nem az enyém. De a hatása, a kisugárzása, a színházhoz való hozzáállása a mai napig velem van. *(Schnell Ádám)*

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2023. december • XI. évfolyam 4. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** CREW Kft. | **Megjelenik** 6000 példányban | **Lapzárta:** 2023. december 12.

Címlapon:
Szűcs Nelli a Kurázszi mama gyermekei
című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10-18 óra | Szo-V: 12-18 óra, illetve az
előadások kezdetéig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI

- 7** Katarzis helyett tisztánlátás – Bertolt Brecht és
a Kurázszi mama és gyermekei
- 8** Az ember mint tőzsdei áru – Theodórosz Terzopulosz

PREMIER-PORTRÉ

- 12** A színház gyógyít Szűcs Nelli

PREMIER GALÉRIA

- 18** A revizor

NÉZŐPONT

- 20** Osztovits Ágnes: Mivégre vagyunk a világon?
- 20** Nick Thorpe: Jó és igaz üzenet

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 22** Bánk bán • Woyzeck • Macskajáték • Háztűznéző • Hazatérés •
A Mester és Margarita • A kaukázusi krétakör • Bakkhánsnók •
Tizenhárom almafa

33 11. MITEM - ÍZELÍTŐ A TERVEZETT PROGRAMBÓL

BÁNFFY MIKLÓS 150

- 34** A nagyúr emlékezete – Ablonczy Balázs
- 38** A „bonchidai Prospero” – Mikita Gábor

ŐZE LAJOS-DÍJ

- 44** Emlékek és alakítások – Schnell Ádám

47 A NEMZETI HÍREI

48 PROGRAMAJÁNLÓ

51 VÁLTSON BÉRLETET!

52 JANUÁRI MŰSOR

FOLYÓIRAT

- 54** Szenáriúm

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A Körhinta, A föltámadás szomorúsága
és az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • KURÁZSI MAMA GYERMEKEI

Bertolt Brecht:

Kurázi mama és gyermekei

Theodórosz Terzopulosz színpadi változata nyomán a magyar szöveget írta Kozma András

Kurázi Mama – SZÜCS NELLI | Pap – SCHNELL ÁDÁM | Szakács – VARGA JÓZSEF | Halál, Mesélő – BORDÁS ROLAND | Eilif – HERCZEGH PÉTER | Schweizerkas – KOVÁCS S. JÓZSEF | Yvette – POLYÁK ANITA e. h. | Kattrin – KISS ANNA GIZELLA e. h. | Ezredes, Örmester, Parasztember – TÓTH LÁSZLÓ | Főparancsnok, Toborzó, Második ezredes – MÉSZÁROS MARTIN | Parasztasszony fia, Lőszertáros, Bekötött szemű – MADÁCSI ISTVÁN | Parasztasszony – SZILÁGYI ÁGOTA | Második parasztasszony – NAGY MARI | Katonák – a Szent István Egyetem Rippl-Rónai művészeti karának színész hallgatói: BOGNÁR BENCE JÁNOS, IONESCU RAUL GABRIEL, JUHÁSZ PÉTER, JAKAB TAMÁS, KERÉK BENJÁMIN DOMINIK, SÉRA DÁNIEL, WETTSTEIN MÁRK

Látvány: Theodórosz Terzopulosz // Zene: Paul Dessau // A dalbetéteket fordította: Nemes Nagy Ágnes // Zenei vezető: Vítus Eszter // Dramaturg: Kozma András, Szabó Réka // Súlygó: Kónya Gabriella // Ügyelő: Lencsés István, Géczy István // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

miko? hol?

PREMIER: 2024. január 12. • Nagyszínpad

BERTOLT BRECHT

(Augsburg, 1898. február 10. – Berlin, 1956. augusztus 14.)

Költő, író, darabíró (ahogy magát nevezte), rendező, színházvezető, az epikus színház teoretikusa. Beiratkozott ugyan az orvosi egyetemre, de a versírás és a színház jobban érdekelte. Az ismertséget a *Koldus-opera* hozta meg számára 1928-ban. Kapcsolatba került a munkásmozgalmal és a munkásszínházzal, műveit a proletariátus szolgálatába kívánta állítani.

1933-ban, Hitler hatalomra jutását követően Ausztria, Svájc, Dánia, Finnország, Svédország után az USA-ba emigrált. Az emigráció éve alatt írta az úgynevezett nagy darabjait – *Rettegés és ínség a Harmadik Birodalomban*, *Carrar asszony puskái*, *Galilei élete*, *A szecsuaíni jóember*, *Kurázi mama és gyermekei*, *A kaukázusi krétakőr*... Színpadhoz nem jutott, 1947-ben beidézték az Amerika-ellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság elé. A meghallgatás után visszatért Európába. Előbb Zürichbe, majd Kelet-Berlinbe költözött, ahol feleségével, Helene Weigel színésznővel létrehozták a Berliner Ensemble-t.

„**A földi nép olyanra vágyik,
Ami a földön nem lehet,
Búvóhelyet ásna rogyásig,
De csak a sírját ássa meg.
Van, aki fárad, futva, félve
Töri magát nyugvóhelyért,
S ha benne fekszik, kérdi végre:
Miért is siettem, jaj, miért?**”

Katarzisz helyett tisztánlátás, elgondolkodtatás

Bertolt Brecht és a Kurázi mama és gyermekei

Bertolt Brecht Hitler hatalomra jutása után, 1933-ban elhagyta Németországot, és a skandináviai emigrációja idején 1938-ban kezdte el írni, 1939-ben fejezte be a *Kurázi mama és gyermekei* című drámáját. A II. világháború előtti vészterhes helyzettel magyarázható Brecht témaválasztása, az 1618–1648 között az egész Európában dúló és pusztító harmincéves (vallás) háború. Felismerhető benne a 18. századi weimari klasszikus, Friedrich Schiller *Wallenstein*-drámatrilógiájának hatása, és felhasználta a 17. századi Grimmelshausen *A kalandos Simplicissimus* című pikareszkjét is.

De a *Kurázi mama* nem az akkor több mint 300 évvel korábbi eseményekről, nem is a személyesen átélt I. világháborúról, hanem minden háború, minden embert érintő pusztítás erkölcsromboló hatásáról szól. Ahogy azt *Az utódokhoz* (*An die Nachgeborenen*) című versében is megfogalmazta: „...az aljasságra vicsorgó gyűlölet / is eltorzítja az arcvonásokat. / Az igazságtalanság miatt érzett haragtól / is bereked a hang.”

Kurázi mama markotányosnőként a harcoló csapatok nyomában jár. Ügyeskedik, megpróbálja menteni a gyermekeit, túlélni a háborút és közben megélni belőle. Megrendítő történet ez, de Brecht nem azt akarta, hogy Kurázi mama tragédiája miatt sajnálkozzon az olvasó vagy a néző. A katartikus élménynél sokkal fontosabbnak tartja a tisztánlátást, az elgondolkodtatást. A szerző fennmaradt jegyzeteiből az is kiderül: Kurázi mama csak annyit érthetett meg az egészből, mint a kísérleti nyúl a biológijából.

A dráma ősbemutatóját 1941-ben tartották a zürichi Schauspielhausban. Magyarországon az első premier 1958-ban volt a Madách Színházban. Előtte a rendező, Pártos Géza és a címszerepet játszó Kiss Manyi is tanulmányúton járt Brecht színházában, a Berliner Ensemble-ben, hogy a szerző előírásainak megfelelően kerüljön a hazai közönség elé a *Kurázi mama és gyermekei* című előadás. A 2024-es *Kurázi mama* rendezője, a görög Theodorosz Therzopoulos is a Berliner Ensemble-ben tanult és dolgozott az 1970-es években, és a nagy német szerző szellemében, de a mű saját verzióját állítja színre a Nemzeti Színházban.

Az ember mint tőzsdei áru

Theodórosz Terzopulosz rendező a Kurázszi mamáról, az árulások hasznáról, a pénz fétiséről és a színészek lelkeről

Aligha kell hosszasan keresni a harmincéves háborúról szóló darab aktualitását, már csak ezért is izgalmas színházi eseménynek ígérkezik a görög Theodórosz Therzopulosz új bemutatója, a Kurázszi mama és gyermekei. A görög rendező az 1970-es években Bertolt Brecht színházában tanult, hogy aztán kialakítsa saját módszerét. Az epikus színház találkozása az antik tragédiával.

Mi a legfontosabb, amit pályája legelején, 1972 és 1976 között leendő rendezőként a Bertolt Brecht által alapított Berliner Ensemble-ban a színházzal kapcsolatban elsajátított?

– Azért mentem Kelet-Berlinbe, hogy az 1956-ban elhunyt Bertolt Brecht színházával találkozhasak, de akkoriban a Berliner Ensemble krízisben volt. Hittem Brecht epikus színházában, de mire odaértem, egy naturalista színházzal találkoztam. Akkor úgy éreztem, hogy Brecht 1950-es években született színdarabjai – amiket akkoriban is játszottak – clavultak. El-

vesztettek valamit egykori frissességükből. Szerencsémre megismerkedtem az akkor az archívumban dolgozó Heiner Müllerrel (az egyik legjelentősebb német drámaíró, aki a Berliner Ensemble igazgatója is volt – a szerk.). Két kételkedő ember találkozása volt ez: azt mondtam egyszer neki, hogy te vagy a legjobb német ember. Mire Heiner Müller azt válaszolta: „Inkább tarts tőlem, mert én is német vagyok. Kételkedned kell – még bennem is!” Heiner Müller felé fordultam, aki egyszemélyben volt Brecht művészi leszármazottja, de mesterének megkérdőjelezője is.

„Ezzel a darabbal a széles közönséget kell megszólítani.

A Kurázi mamánál azt szeretném láthatóvá tenni, hogy a romlás, a fasizmus mindenben benne van, és hogy a pénz fétise mindenhol jelen van.

Kelet-Berlinben személyesen találkozott a brechti színház-esztétika működésével. Mikor jött rá, hogy rendezőként mégis más utat kell járnia?

– Nagyon korán tisztában voltam azzal, hogy nem a mesterem, Heiner Müller hasonmása akarok lenni, hanem magamat szeretném kifejezni. Ebben éppen Heiner Müller segített nekem. Megtanultam, micsoda jelentősége van a mester-tanítvány viszonynak. Az ő elvei a tagadásra épültek, a kritikus gondolkodása sokszor negatív formát öltött, de ez mégis sokkal izgalmasabb volt, mint a hivatalos dialektikus gondolkodás. Mindez természetesen ellentétes volt a német állampárt hozzáállásával, amely az igazodást, a fegyelmezettséget hangsúlyozta. Heiner Müller a művészetet árulások hálójának írta le. A mitológia nyelvén: Médea elárulta a hazáját, Iaszón elárulta Médeát, Iaszónt pedig a hajó, Argó árulta el. A mester és tanítvány viszonyában: Heiner Müller elárulta Brechtet, Terzopulosz pedig elkezdte elárulni Heiner Müllert... és jó úton halad. Merthogy én nem a mesteremet utánzom, hanem az antik tragédián és a rituálékon keresztül önmagam útját próbálom járni. Brechtől vettem át a tiszta struktúrát, az átlátható megjelenítést, Müllertől pedig önmagunk keresésének igényét. Az ókori görög tragédiát sem Brecht, hanem Müller által értettem meg. Ezért született meg a több rendező írását – köztük az én jegyzetemet is – tartalmazó válogatás *Brecht felfalja Brechtet* címmel. Saját feljegyzéseim éppen azt mutatják, miben látom másképpen a színházat, mint maga Brecht.

A 10. Színházi Olimpia nyitóelőadása, az ön által rendezett *Nóra* volt, ami nagyon lecsupaszított feldolgozása Henrik Ibsen eredeti művének. Az 1879-ben bemutatott *Babaház*

THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

1972 és 1976 között a Berliner Ensemble társulatánál dolgozik, ahol megismerkedik a legjelentősebb német drámaíró-rendezővel, Heiner Müllerral, aki az egyike azoknak a világhírű művészeknek, akikkel 1994-ben létrehozta a Nemzetközi Színházi Olimpiát,

a világszínház egyik legnagyobb fesztiválját. Az első olimpia házigazdjaként a görögországi Delphiben fogadja a külföldi társulatokat, hogy újra felfedezzék az antik tragédiákat.

1985-ben megalapítja az Attisz Színházat Athénban. Társulatának első előadása 1986-ban a *Bacchánsnők*. E produkció létrehozása során alakul ki az a sajátos munkamódszer, mely már tartalmazza művészi hitvallásának legfontosabb elemeit. Módszerét, tréningjeit megannyi neves műhelyben bemutatta és alkalmazta már. A módszeréről írt könyve, a *Dionüszosz visszatérése* 2023-ban jelent meg magyarul.

A világ nagy színházaiban dolgozott, többek között a szentpétervári Alekszandrinszkijben, a moszkvai Tagankában, a milánói Teatro Piccolóban, Nyugat-Berlin egykor legendás alternatív művészeti központjában, a Künstlerhaus Bethanienben vagy a düsseldorfi Schauspielhausban. *Dionüszosz* című előadásával 1991-ben szerepelt a bogotái nemzetközi fesztiválon, amellyel elnyerte a legjobb rendező díját.

egy három felvonásos, tizenegy szereplős dráma, amelyet ön egy három szereplős, mindössze hetven perces – megrendítő erejű – előadásban dolgozott fel. A *Kurázi mamával* kapcsolatban is hasonló eljárást követ?

– A *Nóra*-rendezésem sokkal radikálisabb volt, mint amire most törekszem. Abban az előadásban, amelyet saját színészeimmel, az athéni Attisz Színház társulatával adtunk elő, Ibsen drámai háromszögére – *Nóra*, a férje, Torvald, valamint a hitelező, Krogstad konfliktusára – összpontosítottam. A *Kurázi mama és gyermekei* esetében egy „klasszikus” előadásra készülök, mivelhogy Brecht eredeti szándéka szerint ez egy néphez szóló mű, ehhez alkalmazkodom én is. Szentpéterváron hét éve van műsorom a *Kurázi*-rendezésem, és ugyanolyan sikerrel megy, mint kezdetben, mert tiszteletben tartottam, hogy ezzel a darabbal a széles közönséget kell megszólítani.

A *Kurácsi mamánál* azt szeretném láthatóvá tenni, hogy a romlás, a fasiszmus mindenben benne van, és hogy a pénz fétise mindenhol jelen van.

Másfél éve mutatta be a Nemzeti Színház művészeivel és a kaposvári színészhallgatókkal a *Bakkhánsnőket*. Most már ismerősként fogadta önt a társulat.

– Sem az első alkalommal, sem most nem éreztem, hogy távol lennénk egymástól a színészekkel. A *Kurácsi* szinte összes szereplője játszott a *Bakkhánsnőket*ben, és jól értik már a módszeremet. Az igazi színész – mint akikkel itt, a Nemzeti Színházban is együtt dolgozhattam –, amikor új megközelítéssel, új rendezővel találkozik, nem gyanakvó, hanem érdeklődő. A Nemzeti színészei nem rutinból dolgoznak, ahogyan azok a kaposvári színésznövendékek sem, akik munkatársam, Savvas Stroumpos vezetésével adták elő Aiszkhülosz *Perzsák* című tragédiáját. Ezt a november végi vizsgaelőadást nem egy egyszerű próbafolyamat előzte meg, hanem hosszas felkészülés, hiszen a hallgatók részt vettek Görögországban az Attisz Színház nyári kurzusán is. Ők már kész színészek. A Nemzeti érettebb színészein is hasonló nyitottságot érzek. Szűcs Nelli – aki a *Bakkhánsnőket*ben Agauét formálta meg – ismét hatalmas bizalommal fordul felém és a próbákhoz. Kurácsi mama egy nagyon nehéz szerep, ráadásul nálunk az egész előadás alatt a színpadon lesz. De Szűcs Nelli mindent meg tud tenni, hatalmas lehetőségek rejlenek benne. Nagyon elégedett vagyok a színészekkel, ha nem velük dolgozhatnék, biztos, hogy nem sikerülne a Nemzeti feszes köztínházi működési rendjébe illesztve létrehozni ezt a darabot. A próbafolyamat jelenlegi szakaszában bizakodó vagyok, a mostani fáradtságom is annak tudható be, hogy sikeres próbák vannak mögöttünk – és persze annak is, hogy 78 éves

vagyok! Ahogyan a *Bakkhánsnők*ben elhangzik: „kamaton tef kamaton”, ez a dionüszoszi „fáradság, édes fáradság”. A kölcsönös tisztelet légkörében öröm dolgozni.

A *Bakkhánsnők* 2023 nyarán megjárta Ciprust is, előadták a Kouriou ósi színházban és a csodálatos Makariou Amfiteátrumban. Milyen tapasztalatot őriz magában ezekkel az előadásokkal kapcsolatban?

– Meglepődtem, hiszen azon a magas szinten dolgozott a társulat, amikor nyáron újra találkoztunk, mint ahogyan annak idején itt hagytam őket Budapesten. Olyan volt, mintha a testükbe itatódott volna az előadás. Ennek is köszönhető, hogy a közönségnek is nagyon tetszett! A színészek valóban megérezhették, hogy a *Bakkhánsnők* egy ókori amfiteátrumban játszható igazán, mert isteni energia áradt belőlük. Számukra ez minden bizonnyal nagy élmény volt. A színészt tisztelni kell ahhoz, hogy tisztelje és kövesse a rendezőt. Senkinek sincs joga lenézni a színészt, mert a színész játék közben a saját lelkét tárja fel előttünk. Én meghajlok ezelőtt az isteni mérték előtt. Nagyon könnyű kritikát írni a színészeiről, de amikor az a lelkét adja a színészet áldozóhelyén, az az ő nagysága, azt nem lehet kétségbe vonni. Számomra ezért a színész egy külön emberi kategória.

Ahogyan a *Bakkhánsnőket*, úgy a *Kurázi mamát* is rendezte már korábban, legutóbb hét éve a szentpétervári Alekszandrinszkij Színházban. Hogyan tud a saját gondolataitól elszakadva új értelmezést adni a műnek?

– Azért rendezem meg ezeket a darabokat időről időre, hogy mindig új értelmezést keressek nekik. A mostani *Kurázi mama* egy jóval modernebb megközelítése a műnek, mint

a szentpétervári. Hét év alatt a szó szoros értelmében megfordult a világ. Kitört egy világjárvány és két háború, ami mindent megváltoztatott. A fordulatok hatásait a mindennapjainkban érzékeljük. A dehumanizáció, az elembertelenedés egyértelműen érezhető folyamat az életünkben, ezért ez szükségszerűen az előadás részévé válik. Ezt mindenképpen láthatóvá kell tenni – ahogyan az emberség jeleit is. Nem elrejtteni, mint a pszichológiai drámában, hanem felfedni. Ebben az előadásban nincsenek rejtett lapok, minden kártya az asztalon van. Ez a brechti alap.

A *Kurázi mama* Brecht háborúellenes drámája. Az ön rendezései sosem aktualizálnak, hogyan kerül el, hogy a néző az előadást a környezetünkben zajló két háború kommentárjaként értelmezze?

– Arra törekszem, hogy bemutassam annak a nagyon vad liberalizmusnak a természetét, amely körbevesz minket. Most minden a pénzről szól. Számomra éppen ezért inkább Brecht első szerzői időszakával rokon mindaz, ami az én mostani megközelítésemet is jellemzi. Mai világunk az 1930-ban bemutatott *Mahagonny városának felemelkedése és bukása*, valamint az 1928-ban született *Koldusopera* szellemiségét idézi. Mindkét darabban szerepel az igazságszolgáltatás, az egyház és a tőke. A liberalizmus alapja, hogy mindennek ára van. Ezért halljuk majd az előadásban a tőzsde hangját beszüremkedni, a halál, az élet, az öröm, a bánat, a szerelem – minden pénzbe kerül. És ezért minden befolyásolja a tőke útját, és fordítva: a tőzsde is hatást gyakorol az emberi élet minden mozzanatára.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Katona Kingával, Trill Zsolttal és Nagy Marival A revizorban

A színház gyógyít

Szűcs Nelli az újdonságok izgalmáról, a karrierépítés veszélyeiről, az adás örömről és az otthon hiányáról

Nélküle nem lenne Fedák Sári-díj, és nem állna a primadonna szobra Beregszászon a színházzal szemben. Ápolja a színésznő sírját Pesten, és önálló estjén idézi fel fordulatokban gazdag életét. A revizor decemberi bemutatója után januárban a *Kurácsi mama és gyermekei* főszerepére készül. De nemcsak a Nemzeti Színház művésze, máig tagja a harminc éve Beregszászon alapított teátrumnak. Szűcs Nellivel beszélgettünk.

Tavaly mutatták be a *Bakchánszók* című darabot Theodórosz Terzopulosz rendezésében, amiben a tébolyában a saját fiát szétszaggató Agauét játszotta. Ismét együtt dolgoznak, a *Kurácsi mama és gyermekei* című előadásra készülnek. Más módszereket alkalmaz a görög rendező, mint amit megszoktak?

– Semmit nem lehet megszokni. Ha igazán művész vagy, akkor folyamatosan fejlesztened kell magadat és az előadáson belül a figurádat. A mesterünk, Vidnyánszky Attila a befogadást is megtanította nekünk. A hely,

**„Amikor elcsüggedek,
azzal a gondolattal rántom
magam vissza ebbe
a zűrzavaros világba, hogy
kötelességem javítani
rajta. Ugyan kicsi porszem
vagyok, de ha már itt
van ez a szép szakma,
a színészet, amin keresztül
ezt meg is tehetem, akkor
megpróbálok valahogy
szépíteni rajta.**

ahová születünk, az is befogadó, hiszen Kárpátján több nemzettel éltünk együtt. Ha jön egy új rendező, őt is be kell fogadni, és próbálni ötvözni a tudásunkat az ő elképzeléseivel. A *Bakchánsnők* bemutatója után Terzopulosz a büfében azt mondta mindenki előtt: „Ha visszajövök, Nelli miatt jövök vissza. És mit szólsz hozzá, ha megcsináljuk a *Kurácsi mamát*?” Alig kaptam levegőt, hogy a többiek előtt ilyen vallomást tett. El is pirultam. Nagyon jól esett, hogy tudtam adni egy rendezőnek valamit, ami őt inspirálja, és engem lát bele egy megszűletendő figurába.

És hogyan vágtak bele az új munkába?

– Először arról beszélgettünk jó ideig, hogy miről szól majd az előadás: az elembertelenedett világról, ahol az ember szinte már nem akar emberré válni. A folyamatról, arról, hogyan váltunk valami mássá. Terzopulosz úgy fogalmazott, hogy ez a figura nem az a Kurácsi mama lesz, amelyet Brecht elképzelt. Pontosabb talán így mondani: nem arról az emberről szól, akit a háború meghurcolt, amit az túl akar élni. Hanem talán már ő maga az, aki kiváltja ezeket a háborúkat. Szerintem a *Kurácsi mamát* is úgy fogja létrehozni velünk együtt, hogy miközben

a mai világról beszélünk, a problémát visszavezeti „évezredekkel” ezelőttre, hogy az emberről, a háború lényegéről szóljon... és hát ez most nem valami értelmiségieskedés, hanem közvetlenül is érint bennünket, engem, hiszen az én szülőföldemen háború van...

A *Bakchánsnők* is olyan előadás, amelyet ritkán látni magyar színpadon.

– Na de éppen ezért izgalmas. Nekünk is, akik efféle még nem csináltunk, meg a nézőnek is, aki nem ehhez van szokva. Az antik drámák közül ez az egyik legizgalmasabb és legnehezebb, de hát Terzopulosz életművének egyik alapműve Euripidész drámája, és rendezőként az ókori színházi hagyomány újszerű értelmezőjeként vált ismertté. Az előadást nyáron Cipruson egy ókori drámafesztiválon, egy antik amfiteátrumban játszottuk. Ő ott igazi sztárnak számít – és a közönség ünneplte miket. Nekünk, színészeknek abban is részünk volt, hogy a *Bakchánsnők* próbái során részt vehettünk a mester színésztréningjén, és megismertük egészen egyedi módszerét, amit a világban mindenhol tanít. Ez azt szolgálja, hogyan használd a tested, hogyan lélegezz, hogyan mozgósítsd az energiádat,

A Rex című előadás énekesnőjeként

hogyan összpontosíts... Nagy dolog, hogy a Nemzetiben mi, „öreges” effélékkel is találkozunk, de főként a *Bakkhánszók*-ben játszó egyetemistáknak volt egyedülálló lehetőség ez, akik még csak készülnek erre a pályára. Nekem tetszenek Terzopulosz rendezései. Láttam tőle az idén tavasszal a Színházi Olimpián – aminek egyébként ő a megálmodója – a *Nóráját*. De nem a 19. századi színművet láttuk! Úgy vitte színre Ibsen darabját – három zseniális színésszel –, mintha az egy kétezer éves görög dráma lenne, mert Terzopulosz az örök problémák leglényegére figyel, ezt emeli ki.

Alighogy bemutatják A revizort a grúz Avtandil Varszimasvili rendezésében, amiben a polgármester feleségét alakítja, már bele is vetik magukat a következő előadás, a *Kurácsi mama* próbáiba. Eltérő rendezői világok, kis szerep után főszerep...

– Nagyon szeretem ezt, még ha néha megterhelő is. És mivel kevés az idő – és az mindig kevés! –, muszáj állandóan egy kicsit többet adnod magadból, elfelejteni, hogy ki vagy mi vagy. Bele kell ugrani a mélyvízbe, és gyorsan megtanulni „úszni”, különben megfulladsz. Ha nem mersz kilépni önmagadból, a komfortzónádból, akkor nem tudod megcsinálni azt, amit a rendező – most éppen Terzopulosz – kér tőled. Az tetszik, hogy nem kényelmesedhetsz el. Sok színész ezt nem szereti, mert a megszokottat játszaná. De csak akkor tudsz újat létrehozni, ha valami nem a megszokott. Terzopulosz néhány évvel ezelőtt már rendezte a *Kurácsi mamát* Pétervárott, de most szeretné ránk szabni, rajtunk átengedve színpadra állítani. Nagyon kíváncsi rá, hogy mi újat tudunk neki mutatni. Szereti, ha a színész mer kipróbálni dolgokat, és ha beindulsz, azzal új ötleteket adsz neki is. Ahogy egy igazi Brecht-darabban, ebben is vannak songok. Szeretek énekelni, de azért ez nagy kihívás. Eredetileg

szeptemberben lett volna a bemutató, de Terzopulosz jó ideig beteg volt, így tolódott a premier januárra. Novemberben is volt egy hosszabb szünet a próbafolyamatban. Most azt látjuk rajta, hogy már gyógyul. Gyógyít a színház!

Hogy szeret játszani? A férjével, Trill Zsolttal, nélküle, vagy mindegy? A revizorban például együtt játszanak...

– Én itt órá úgy nézek, mint kollégára, nem mint a férjemre. Nem kitétel, hogy mindig együtt legyünk. Van egy-két kolléga, akikkel szívesen vagyok egy színpadon, de ez nem kívánság-műsor. Tudni kell mindenkivel együttműködni.

A Fodrásznő című darabban mindketten játszanak. Eddig kétszer láttam az előadást, két teljesen különbözően reagáló közönséggel.

– Vannak ismerőseim, akik már hétszer nézték meg, és ők is azt mondják, mindannyiszor más volt az előadás. Én is így érzem, mert a közönség reakciója, figyelme mindig más, és az hat ránk is. Az orosz rendező, Viktor Rzsakov még 2009-ben, Debrecenben rendezte meg a darabot, és azt is figyelembe vette, hogy mi négyen beregszásziak – Zsoltin és rajtam kívül még Tóth László és Kristán Attila – szeretünk együtt lenni a színpadon. Nekem nagy szerelem a *Fodrásznő*. Sokszor az jut eszembe, hogy ha többet nem játszhatom, akkor meghalok. Mindig fájdalmas, amikor lekerül egy előadás a műsorról, mert mind-egyik a gyereked, foglalkozol vele, nevelgeted, dédelgeted, és szeretnéd minél több embernek megmutatni.

A színész minden szerepét szereti?

– Nem akarok álszent lenni, persze, van, amit nem kedvelek annyira, de amikor játszom, az a legfontosabb előadás!

SZÜCS NELLI

Jászai-díjas, érdemes és kiváló művész. Az Ukrajna területén lévő Tiszaújlakon született, anyai részről orosz származású színésznő 1993-ban végzett az Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművészeti Főiskolán

Kijevben. Azóta Vidnyánszky Attilával dolgozik: máig a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház tagja, a 2006 és 2013 között a debreceni Csokonai Színház társulatában töltött évek után, 2013 óta a Nemzeti Színház tagja.

Fedák Sári című önálló estje mellett játszik *A revizor*, *A kaukázusi krétakör*, *a Bakkhánsnők*, *Az ajtó*, *a Rex*, *a Körhinta*, *a János vitéz*, *a Csongor és Tünde*, *a Tóték*, *a Csehov egyfelvonásos komédiák*, *a Fodrásznő* előadásokban.

Alapító tagja az 1993. október 23-án indult beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színháznak, amelynek neve hivatalosan Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház.

– Attól függően változott a hivatalos neve, hogy a járáshoz vagy a megyéhez tartoztunk. De nekünk mindig Illyés Gyula Színház marad, és ami fontos: magyar is, nemzeti is.

Sikerült méltón megünnepelni a 30. évfordulót?

– Méltón, mégis szomorú körülmények között. Nagyon nehéz most a társulatnak, hiszen a háború kitörésekor átjöttek Magyarországra, már itt, a Nemzetiben készültek el az új darabok is... Otthon is működnek, volt egy ünnepi fesztivál Beregszászban is, amin többek között fellépett Vecsei H. Miklós, Szabó Balázs, Berecz István és az Ungváron menedéket talált mariupoli társulat is, akiknek a lebombázott színháza sokak számára lehet ismerős a híradókból... A 10. Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, vagyis a MITEM keretében pedig egy hétig játszottunk telházak előtt – többek között a Nemzeti Színház repertoárján is szereplő *Tótékat* és Csehov *Egyfelvonásos komédiáit*. Az egyik már 19 éves, a másik 27 éves! Dokumentumfilmeket mutattak rólunk, valamint *A szarvas-sá változott fiú* című előadásunk nyomán készült filmet, amely a színházcsinálásról, az alkotás folyamatáról és rólunk szól. Utána a beszélgetésen azt mondtam, hogy aki ezt megnézi, az megismeri a beregszászi létünket.

Schnell Ádámmal a *Bakkhánsnőkben*

A MITEM-en adták át a Fedák Sári-díjat is, aminek a kezdeményezője volt. Miért tartotta fontosnak a díjalapítást, és kik kaphatják meg?

– Hogy miért? Mert mi annyi mindent kaptunk a magyar államtól, a magyar emberektől, hogy jól esik, ha most mi adhatunk valamit, és díjazhatunk szakmabelieket. Olyan magyar ajkú színészek kaphatják meg a díjat, akik legalább tizenöt évig egy helyen játszanak, és ugyanazokat az értékeket képviselik, amelyek Fedák Sári zászlóján is lobogtak. Az első díjat a beregszászi Vass Magdolna és a kolozsvári Bogdán Zsolt, a másodikat a nyíregyházi Pregitzer Fruzsina, a harmadikat idén Varga Zsuzsa kaposvári és Bakota Árpád debreceni kollégám vehette át.

Amikor 1993-ban elindult a beregszászi színház, nehéz körülmények között dolgoztak, nem volt pénz szinte semmire, alig kaptak gázsit. Mi vitte a színészeket előre?

Fedák Sári – önálló est

– A szívünk. Színházat akartunk létrehozni, hiszen azért tanultunk. Nekem eszembe sem jutott, hogy máshová menjek játszani a kijevei főiskola után, és ne haza. Nem akarom bántani a többi kollegámat, osztálytársaimat, akik otthagytak bennünket, de nekem ez becsületbeli ügy is volt. És ott volt mellettünk Vidnyánszky Attila, akiben feltétel nélkül bízunk, és akinek elszántsága nélkül nem lett volna és már régen nem lenne magyar színház Beregszászon. Budapesten is tanultunk másfél évig, ahol többek között a rendező, Kazimír Károly, a legendás beszédtanár, Gáti József is tanított minket. Még Kijevben és Pesten készült el Illyés Gyulától a *Bál a pusztán*, a *Szentivánéji álom* és a *Koldusopera*. Ezzel a három darabbal indultunk. Az első évad végére a tizenhat főből, akik Kijevben végeztünk, annyian maradtunk, hogy a *Godot-ra várva* című darabot játszhattuk, öten, közülük Zsolti, Varga József, Tóth László és én ma is társulati tagok vagyunk, játszunk a régi előadásokat. A többiek a második kijevei osztály tagjai, és idővel csatlakoztak hozzánk még mások.

Hol léptek fel, amíg nem volt saját színházuk?

– Hol nem? Iskolákban, könyvtárakban, művelődési házakban, tóparton, még focipályán is. Utaztunk, mint a vándorszínészek, közben áztunk, fáztunk. De örült a lelkem, hogy jártuk

a vidéket, mert megismerhettem kis hazámat, egész Kárpátalját. Bejártuk a técsői, az ungvári, a munkácsi járást. Mindig csodálkoztunk – atyaég, még itt is van egy magyar falu! Magyarországon az igazi áttörést 1995-ben Boccaccio *Dekameronja* hozta, amit *Solyompecsenye* címen játszottunk. De mi már addig is számos nemzetközi fesztiválon megfordultunk, és közben jártuk Kárpátalját, ahogy mi mondjuk: faluztunk. Ez a korszak nem arra tanított meg, hogy „Jaj, nincs pénzem, mi lesz velünk”? Inkább alázatot és kitartást tanultunk. Egyébként tényleg nem volt pénzünk, és ha a szüleink nem segítettek volna, akkor nem eszünk. Megedzódttunk. Ha kitesznek a Holdon, ott is le tudjuk játszani az előadást. Mi, beregszászi színészek nem a kényesebbik fajtájához tartozunk. Én ezt az időszakot aranykornak nevezem. Nem akarom bántani a fiatal generációt, de nem vagyok benne biztos, hogy ugyanezt végig csinálnák, szeretik-e annyira a színházat, hogy kibírnák azt, amit mi. Előfordult, hogy megérkeztünk valahová és nem volt közönség, mert a tehenek még nem értek haza, és előbb fejni kellett, vagy a *Dallas* tévésorozat jobban érdekelte az embereket. Rá kellett szoktatni a nézőket, hogy van színházuk, és jöjjenek, mert nekik játszunk, értük vagyunk. Előttünk ugyanis soha nem volt hivatásos színház Kárpátalján. Amikor először két szobából tudtunk kialakítani egy ötven-hatvan férőhelyes kis stúdiószínpadot, az már maga volt a Kánaán! Tudtunk hol próbálni, volt otthonunk. Olyan boldog voltam, amikor az első filmforgatásom után kaptam húszezer forintot, és a felét odaadhattam a szüleimnek. Végre én adhatok nekik! Megszoktam, hogy állandóan utazunk, hajnalban pakolunk a buszba, megérkezünk, kipakolunk, minden előadás előtt próba, aztán előadás, és utazás haza... Nekem ez máig hiányzik. Azzal pótlom, hogy a *Fedák Sári* előadásomat évek óta viszem mindenfelé.

34 éve ismeri Vidnyánszky Attilát. A tanára volt a kijevei főiskolán, Beregszász után Debrecenben játszott, majd tíz éve a Nemzeti Színházban lép színpadra. Őt követte?

– Természetesen. Az idők folyamán volt felkérésünk a férjemmel máshová is, de nekünk a mester melletti lét volt a fontos. Ezért követtük őt Debrecenbe, majd ő hozott fel minket Budapestre. Máig a beregszászi társulat tagjai vagyunk, és alig várjuk, hogy béke legyen, és haza tudjunk menni játszani.

Mikor volt otthon utoljára?

– Tizenöt hónapja. Kegyetlen, hogy gyertyagyújtáskor Fedák Sári sírjához megyek ki a Farkasréti temetőbe Pesten, és nem otthon a szüleiméhez.

Mehetne, de nem mer?

– Igen, van bennem félsz, mert bármit kitalálhatnak. Ha velem valami probléma lenne a határon... nem akarom a Nemze-

Theodorosz Terzopolosszal a Bakkhánsnők próbáján

ti Színházat rossz helyzetbe hozni. A nővérem ott lakik a gyerekeivel, őket segítjük. Azok, akik kibírják otthon ezt a helyzetet, azok minden segítséget megérdemelnek. Meghajlok előttük. Ki gondolta volna, hogy Trianon után több mint száz évvel nekünk, kárpátaljaiaknak újra meg kell élnünk ezt. Ha nincs a magyar állam, nem tudom, hogy mi léteznénk-e egyáltalán. Kell a színház, kell a magyar szó, mert ha azt is elveszik tőlünk – bele se akarok gondolni... Biztos vagyok benne, ha béke lenne, nagyon sok ember hazamenne. Akármilyen keserves volt a létünk, az emberek szeretnek ott élni, ragaszkodnak a gyökerekhez. Ha lehetne, a beregszászi színház is azonnal hazaindulna. Aznap, amikor kitört a háború, éppen Magyarországon játszottuk a *Tótekat*. A két határ közt jött a hír. Azóta a férfiak nincsenek otthon. A nők át tudnak járni a határon, ők otthon is játszanak, vannak meseelőadások, foglalkozások – működnek, dolgoznak. Mi, többiek itt tesszük a dolgunkat. Nem mi vagyunk a lényeg, hanem a színház, az előadás, amit létrehozunk. Én csak egy átadó vagyok, kapok valamit fentről, és azt továbbítom a nézőknek.

Trill Zsolttal ma már a Nemzeti Színház vezető színészei. Amikor elkezdték Beregszászon a színházat, mit gondoltak? Remélték, hogy egyszer majd Magyarországon játszanak, filmekben szerepelnek?

– Nem, soha nem beszéltünk ilyesmiről. Mindig elcsodálkozom, amikor fiatal színészekről azt hallom, hogy „építem a karrieremet”. Először fektess energiát a munkádba, csinálj

becsülettel, és ha jó úton jársz, előfordulhat, hogy majd visszakapsz valamit. Lehet, hogy nagy „mesehős” vagyok, de ezt így képzelem. Én ettől a nagyon divatos világtól rosszul vagyok. Néha szeretnék elrohanni. Szedném a rózsát, raknám a tüzet, hordanám a vizet, és elédeglélnék távol a civilizációtól.

Mi az, ami a színházban tartja?

– Amikor elcsüggedek, azzal a gondolattal rántom magam vissza ebbe a zűrzavaros világba, hogy kötelességem javítani rajta. Ugyan kicsi porszem vagyok, de ha már itt van ez a szép szakma, a színészet, amin keresztül ezt meg is tehetem, akkor megpróbálok valahogy szépíteni rajta. Ezenkívül a fiamra és a lányomra gondolok, őket is segítenünk kell még.

A gyerekeiket húzzák a színház felé vagy inkább tolják el tőle?

– Egyik sem. Azt szeretnénk, hogy találják meg, mire születtek. Szeretik a színházat, az előadásokat, de azt is látjuk, hogy ér bennünket is sok keserűség és bánatom.

Van fontosabb a színháznál?

– Van, a gyermekeink. Az apjuk nevében is mondhatom, hogy nekünk a színházzal és velük teljes az életünk. De a színház számunkra nem csak munka, több annál...

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zolt

Nyikolaj Vasziljevics Gogol

A REVIZOR

Avtandil Varszimasvili színpadi változata nyomán a magyar szöveget írta Kozma András

Anton Szkvoznyik-Dmuhanovszkij, polgármester – TRILL ZSOLT | Anna Andrejevna, a felesége – SZŰCS NELLI | Marja Antonovna, a leánya – KATONA KINGA | Hlesztakov, pétervári hivatalnok – HERCZEGH PÉTER | Oszip, a szolgája – BORDÁS ROLAND | Luka Lukics Hlopov, tanfelügyelő – VARGA JÓZSEF | Ammosz Fjodorovics Ljapkin-Tyapkin, járásbíró – SZARVAS JÓZSEF | Artyemij Filippovics Zemljanyika, a kórház főgondnoka – KRISTÁN ATTILA | Ivan Kuzmics Spekin, postamester – MÉSZÁROS MARTIN | Pjotr Ivanovics Dobcsinszkij, helyi földbirtokos – SCHNELL ÁDÁM | Pjotr Ivanovics Bobcsinszkij, helyi földbirtokos – BERETTYÁN SÁNDOR | Sztjepan Ivanovics Korobkin – MADÁCSI ISTVÁN | Fevronya Petrovna Posljobkina – NAGY MARI | Iván atya – RUBOLD ÖDÖN | Vlasz, fogadós – KOVÁCS S. JÓZSEF | Luka Lukics felesége – DUMA KATA e. h.

Díszlet: Avtandil Varszimasvili // Jelmez: Teo Kukhianidze // Zene: Josef Bardanasvili // Dramaturg: Kozma András // Díszletadaptáció és -kivitelező: Tóth Kázmér // Jelmezadaptáció és -kivitelező: Gyöngyösi Renáta // Súly: Sütő Anikó // Ügyelő: Csasztvan András, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

PREMIER: december 2.

További előadások: december 29., január 17. – 19 óra • Nagyszínpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Egy színdarab csak akkor lehet aktuális, ha olyan témákat boncolgat, ami érdekli a közönséget. Ez a Revizor-előadás alkalmat kínál, hogy reflektáljunk arra a háborúkkal teli és korlátolt világra, ami ma minket körülvesz. Ha mindaz, amit majd látnak a nézők, eljut egészen a legbensőjükig, akkor lehet mondani, hogy amit színpadra állítottam, aktuális.

AVTANDIL VARSZIMASVILI rendező

OSZTOVITS ÁGNES

**„Blaskó
Péter
hetvenöt
évesen
fiának
mondja
el élete
legfontosabb
eseményeit...**

NICK THORPE

**„Az idős,
kétségek
gyötörte,
bűnbánat
mardosta Peer
Gynt – Blaskó
Péter – áll
előttünk...**

Mivégre vagyunk a világon?

Sokkal szebb és megrendítőbb előadás a *Grane – képzelgések a Peer Gynt nyomán*, minthogy egyszeri családi produkcióként írjuk le, amelyet a híres édesapa visz a vállán, hogy a gyermekeit reflektorfénybe vonja.

Kétségtelen, hogy Blaskó Péter, nemzedékének egyik legnagyobb művésze vonzotta a közönséget előbb a darabot eredetileg bemutató Bethlen Téri Színházba, s vonzza immár a Nemzetibe is, de ha nem pattan ki isteni szikraként Blaskó Borbála táncművész-koreográfus fejéből az ötlet, hogy az öreg Peer számvetéseként játsszák el Ibsen több mint százötven éves drámai költeményét, nincs előadás. Ő gondolta ki azt is, hogy az életgyónás elsőszámú tanúja, a színpadon végig jelenlévő, időnként zenei kíséretet is adó testvére, Blaskó Bence legyen. Az a fiatalember, akiről háromévesen kiderült, hogy szórt figyelmű, önmagába zárkozó autistának született. Csak az autizmussal élők világát, viselkedését, különös reakcióit közről ismerők tudják, micsoda családi erőfeszítés, mennyi munka kellett ahhoz, hogy Bence ma egy órán át színpadon kövessen egy előadást, énekeljen, gitározzon, doboljon... Lehetett volna egy profi énekessel előadatni Zorán *Apám hitte* című híres dalát, lehetett volna egy kíváncsi fiatal színészt ültetni a pódiumra, de az az egész előadásra kihatott volna. Mindenekelőtt Blaskó Péter játékára, aki hetvenöt évesen fiának mondja el élete legfontosabb eseményeit, vallja meg az otthonról való olykor fájdalmas távolmaradásának okát, mulasztásait, a színjáték iránt érzett olthatatlan szerelmét.

Hogy mi köze ennek Henrik Ibsen ötfelvonásos darabjához? Ibsen verseit mondják a színpadon, Áprily Lajos gyönyörű, csengő-bongó fordításában, de csak azokat a részeket

Jó és igaz üzenet

Egyes hangok messzebbre hallatszanak a völgyben – és mi a színház, ha nem völgy, amelynek lakói fizetnek, hogy lássanak, halljanak? A „tragédia” ógörög eredetű, két részből álló összetett szó: a „tragosz” kecskét jelent, az „ódé” éneket. A kecske mekeg, a kakas kukorékol, a gyermek sír az édesanyja után, s a világ megáll, úgy hallgatja.

Ilyen gondolatok merülnek fel bennem, ahogy Blaskó Bence besétál a színpadra, leül, majd gitározni, énekelni kezd. Egyszerű akkordokkal kísért hangja másokénál messzebbre, mélyebbre hatol a nézők szívébe, lelkébe. Egy fiatalember az apjáról énekel – a magyar néző egyből tudja, ismeri a dalt, Zorán híres száma ez: *Apám hitte...* Az Ibsen *Peer Gynt*-je nyomán készült előadás, a *Grane* „családi” vállalkozás: a Blaskó családé. Apa és fia játszanak, a lány a rendező. Nem könnyű nézni, hallgatni őket. Ez nem Katona József bravúros történetvezetése, nem is Molnár Ferenc elbűvölő játszadozása a szavakkal (hogy az évad előző két általam látott előadására utaljak). Ebben a darabban az idős, kétségek gyötörte, bűnbánat mardosta Peer Gynt – Blaskó Péter – áll előttünk. Az ifjú Blaskó Bence pedig úgy közlekedik a súlyos fogyatékkal (autizmussal küzd, testvére, a rendező pedig az autizmussal vagy Asperger-szindrómával élő fiatalokat művészeti programokkal támogató Attitűd Alapítvány létrehozója), mint hegymászó a Himalája hágóin. A Blaskó Bori takarékos, koncentrált rendezésében látható előadást az anyát és a szeretőt is játszó Szilágyi Ágota figyelemre méltó alakítása, valamint „Grane”, a skandináv folklórból ismert táltos paripa központi alakja tartja össze.

A Peer Gynt 1867-es eredeti változatát saját családjáról írta Henrik Ibsen. Aase, Peer Gynt anyja Ibsen saját édesanyja, Marichen; Peer apját, Jont is saját apjáról, Knudról min-

emelik ki, amelyek Peer érzelmi életének fordulópontjait taglalják. (Nagyon bölcsen már a *Grane* címmel jelzik az alkotók, hogy mit lehet számon kérni, s mit nem.) Nincsenek tehát távoli kalandok, háborúk, hajótörések, nincs bolondország, tudós vetélkedés, aranyásás, gyilkosság. Ibsen szertelen képzeletének olykor nehezen követhető, máskor fölöttébb mulatságos játéka. Marad kulcsszerepben a Gomböntő, aki az emberek halál utáni sorsáról rendelkezik. A jók a mennyországba jutnak, a rosszak a pokolba, de aki se jó, se rossz, afféle se hús, se hal, azt bedobják az olvasztó kanálba, s bizony jelentéktelen gomb lesz belőle.

Peer számára a legnagyobb büntetés beolvadni a szürke masszába. Pedig ez fenyegeti, hiszen a Gomböntő váltig állítja, hogy nem volt ön maga. Tanúkat kell tehát Peernek szereznie, akik bizonyítják, hogy ő igazán nem hétköznapi figura. De lassan kiderül, hogy a vakmerőnek látszó kalandokból mindig kihátrált, szavát nem tartotta meg, ígéreteit nem teljesítette.

tázta. Peer semmirekellő, nagyszájú hengegő volt, pajkosan röppent virágról virágra – akárcsak Ibsen nyughatatlan apja, aki a családi vagyont elherdálva nincstelenné tette feleségét és gyermekét.

Blaskó Bori változatában mindössze néhány flashback erejéig pillanthatunk vissza a fűrgé lábú Peer romantikus utazásaira a norvég hegyektől az észak-afrikai partokig. A néző hiányolja az ifjonti utak izgalmát, romantikáját; a darabot leginkább az idős férfi szívében dúló életvégi vihar tölti ki. Ez persze Ibsen eredeti szövegében is szerepel, ám a néző hiába keresné a megbocsátható csínyeket, az öregembernél sok ilyet nem talál.

„Odakünn, a sugárzó ég alatt ezt mondja az ember: Ember, légy magad!” – szól a manókirály, mire a hegyi manók így felelnek: „Légy önmagadnak mindig elég, manó!” A Blaskó Péter által játszott, az életére visszatekintő idős Peert gyöttri a tudat, hogy egoista, önző volt; hogy agyatlan manóvá tette az

Imádott anyját, aki apja halála után ínségben is önfeláldozóan nevelte, magára hagyta. Akkor ér haza, amikor anyja, Aase már haldoklik. Peer végtelen gyengédséggel és egy gyönyörű mesével átröpíti a túlvilágra. Pontosabban a mennyországba, ahol a sokat szenvedett asszonyt nemcsak Szent Péter várja pezsgővel, hanem maga az Úr is. (A világirodalom egyik legszebb jelenete a mostani előadás csúcspontja is.) Peer ahogy anyját, egyetlen szerelmét, Solveiget is magára hagyta. Csak élete végén döbben rá, hogy ezért a tiszta, hűséges lányért érdemes élnie. Az ő hite, reménye és szeretete az egyetlen biztos fogódzó.

Blaskó Borbála merész elképzeléséhez nemcsak rendkívüli alakítást nyújtó, nagy érzelmi hőfokkal játszó édesapját nyerte meg, hanem az Erdélyből néhány kitérő után a Nemzetibe szerződött, sokoldalú, bravúrokra képes Szilágyi Ágotát is. Ő hozza a színpadra Peer összes partnerét, nőket, férfiakat. Szinte percenként kell új és új jelmezbe bújni, öregednie és fiatalodnia. Gyönyörű Solveig és megindító Aase anyó, groteszk Gomböntő és lecsúszott manókirály. Nem csupán végszavazni akar Blaskó Péternek, hanem a társa lenni az alkotó folyamatban. És ez sikerül is. Ettől igazán emlékezetes az előadás. Ezért motozhatnak még sokáig a nézőkben a darab nagy kérdései: merünk-e önmagunk lenni, mikor teljesíthetjük be emberi küldetésünket, és egyáltalán: mivégre vagyunk ezen a világon?

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

önközpontúság; hogy rászedte az összes nőt, aki megpróbálta őt szeretni.

Blaskó Péter ötvenöt éves pályafutása során sok megkínzott lelket játszott – Shakespeare Lear királyától Dosztojevszkij Rogozsinjáig. Ebben a darabban az idős Peer-Blaskó bűnei olyanok, mint egy tábla, amelyet saját nyakába akasztott. Jól viseli. Senki sem kételkedik a fájdalomában: „Úgy értem: nagy bűnös, ritka hamis; nemcsak tettben, de a vágyban, a szóban is”.

„Csélcsep, csavargó, hadviselő férfiak” – írja Jórgosz Szerfisz görög költő – „bár nagyságban, értékben változók... mind egyazon démonok s vágyak üzőttei. Megtartjuk hát a mítoszokból ismert szimbólumokat és neveket, tudván, hogy a tipikus jellemek az idők során a világ mai állapotához idomultak – amely nem más, mint minden önkifejezésre törekvő ember létállapota.”

A megváltás Blaskó Bori változatában, akárcsak Henrik Ibsenében, Solveig alakja, aki végső áldásként, bölcsődallal így búcsúztatja Peert: „Nem vétkeztél soha, egyetlen fiam.”

Útjai során mi óvta Peert? Solveig szavaival: „hitem, reményem s szeretetem”. Archetipikus nő óvta az archetipikus férfit a kárhozattól. A darabnak ezt a mondanivalóját visszük magunkkal a színházból, bele a téli budapesti estébe – jó és igaz üzenet ez.

a szerző a BBC kelet-közép-európai tudósítója

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Jelenet a Bánk bánból | fotó: Eöri Sztabó Zsolt

Bánk bán

Szerelem, házasság, féltékenység,
hazaszeretet, politika – egy izgalmas
klasszikus

– A *Bánk bán* zseniális alkotás. Katona József tudta, értette, érezte, hogy mi a színpadi hatás. Ahogyan Shakespeare, Katona sem csak filozofál. Ma is érvényes, magával ragadó, átélhető, végsőkéig feszített konfliktusokból építi fel a drámát. Nagyon személyessé, zsigerből játszhatóvá tette a figurákat, akik a nézőből együttérzést, megvetést, szeretetet váltanak ki, akiknek a sorsával azonosulni tudnak, vagy éppen utasítják – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.

Egy mű attól válik klasszikussá, azért nem hull ki az idő rostáján, mert minden korban élő és eleven alapanyagként alkalmas arra, hogy színre vivői az őket aktuálisan érintő nagy kérdéseket, dilemmákat vegyék górcső alá. A *Bánk bán* ilyen. Ám Katona mindezt nem didaktikusan teszi. A szerelem, a csábítás, a házasság, a féltékenység, a hazaszeretet, a hatalom,

Berettyán Sándor, Barta Ágnes

Katona József:

Bánk bán

Bánk bán – BERETTYÁN SÁNDOR | Gertrudis – ÁCS ESZTER | Melinda – BARTA ÁGNES | Ottó – HERCZEGH PÉTER | Biberach, egy lézengő ritte – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Bendeleiben Izidora, türingiai leány – SZÁSZ JÚLIA / MARTOS HANGA | II. Endre – BERETTYÁN NÁNDOR | Tiborc – KRISTÁN ATTILA | Petur – MÉSZÁROS MARTIN | Mikhál – RUBOLD ÖDÖN | Simon – SZÉP DOMÁN | Myska – MADÁCSI ISTVÁN | Meráni urak – BORDÁS ROLAND, HORVÁTH MÁRK | Királyi gyerekek nevelője – NAGY MARI, VARGA JÓZSEF, VIDA GÁBOR

Továbbá mint vendégek: Magyar urak – GÉMESI ZOLTÁN, HAJDU ÁDÁM, HORNYÁK ISTVÁN, LATABÁR ÖCSI, PALLYOV ATTILA, TABA CSABA, VARGA PÉTER | Meráni hölgyek – BODOR-JÓÓ RENÁTA, GULYÁS ANNA | Szövönők – BALOGH EDINA, KISS IZABELLA, KOSINA MÓNICA | Bánk bán kisfia – HEGEDÜS DONÁT DORIÁN | Gertrudis gyermekei – BOGNÁR HELÉNA, KALMÁR GERGŐ, MENYHÁRT BOGLÁRKA, SZENTKERESZTY CSONGOR

Jelmez: Berzsenyi Krisztina // Súly: Kónya Gabi // Ügyelő: Csasztnan András, Dobos Gábor // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 26., 27. – 19 óra • Nagyszínpad

a politika megannyi szálából szó megrendítő történetet úgy, hogy Bánk bán életigazságának a drámáját és katarziszt állítja a középpontba.

– Amikor 2002-ben először rendeztem meg a *Bánk bán*t, az az érzet munkált bennem, hogy a világ változóban van. 2017-ben, amikor legutóbb színre állítottam, a képlet már így szólt: a világ gyökeresen és visszavonhatatlanul megváltozott. Mára újra felerősödött bennem a bizonytalanság érzése. Politikai, környezeti, gazdasági válságok követik egymást, világnézetek és hadseregek csapnak össze. Szorongás, félelem van bennünk. A jövőnk, a gyerekeink sorsa iránti aggodalom uralja a szívünket – mondja a rendező.

Többek között ezért döntöttem úgy, hogy a magyar színházi hagyománytól eltérően a *Bánk bán* főszerepeit ezúttal nem érett színészek alakítják, hanem a fiatalabb korosztály képviselői. Számukra a jelen alakulásának tétje mindennél fontosabb – még van bennük naivitás, lendület és hit, és még előtte állnak egy sor harcnak és kudarcnak, amely majd megkeményíti őket. Ők a legerősebbek és a legkiszolgáltatottabbak – magyarázza Vidnyánszky Attila, aki szerint nekünk, magyaroknak pedig megint újra kell gondolnunk ebben a világban a bennünket ezer éve feszítő kérdéseinket megosztottságról, széthúzásról, gyűlöletről, amit nemzedékek nemzedékekre örökítenek. Mi is történik most a világban? Velünk? Kinek az érdekét szolgálja mindez? Hogyan viszonyulhatnak az utánunk jövők, a fiatalok elődeik újra és újra teremtődő konfliktusaihoz?

Georg Büchner

Woyzeck

A szövegkönyvet Kiss Csaba fakszimile fordítása alapján
Vecsei H. Miklós készítette.

Franz Woyzeck – NAGY MÁRK m. v. | Marie – BARTA ÁGNES
| valamint BERETTYÁN SÁNDOR, BORDÁS ROLAND, BÖRÖNDI
BENCE m. v., HERCZEGH PÉTER, KOVÁCS TAMÁS m. v., BÁLINT
BARNA m. v., MÉSZÁROS MARTIN, KOVÁCS S. JÓZSEF, LESTYÁN
ATTLA m. v., SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, SZÁSZ JÚLIA / POLYÁK
ANITA e. h., SZÉP DOMÁN

Látványtervező: Vecsei Kinga Réta // Dramaturg: Vecsei H. Miklós
// Zene: Mátyássy Szabolcs //

Rendező: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 14. – 14 óra 30 | január 29. – 19 óra 30
Kaszás Attila Terem

Woyzeck

Miért gyilkol az ember? Túlfeszített
valóság, bombák, szakadékok, képernyők

Az előadás
a 2019-es Pécsi
Országos Színházi
Találkozó (POSZT)
a szakmai zsűritől
a legjobb előadás
díját kapta.
A Woyzeck
szerepelt az izraeli
Jaffa Festen
és a kolozsvári
Interferenciákon,
díjat nyert az
újvidéki INFANT-on.
2022 októberében
a sarajevói
MESS Fesztiválon
közönségsdíjat
kapott.

1824-ben egy Woyzeck nevű lipcsei borbély megölte a feleségét. Féltékenységből gyilkolt. Woyzecket, a bűnöst kivégezték. Erről megjelent egy újságcikk. A szóbeszéd szerint Woyzeck, a gyilkos, zavarodott ember volt, aki nem volt tudatában tettének.

Ez a történet ihlette Georg Büchnert, akinek csak töredékben készült a drámája. Tehát „igaz történet alapján”, egy igaz történetet mesél el. A szöveg, a jelenetsorrend klipszerű vágásokból áll, látomásból, költői párbeszédekből – ami pusztán kiindulópont, inspiráció volt a mű új feldolgozásához is.

Az átlagember, a kisember, a kiszolgáltatott ember magányos története a *Woyzeck*. Mozaik egy örökérvényű világról, amelyben az ember hajótörésre van ítélve. Olyan sorsra, ami – jól láthatóan – ma is szétfeszíti a világot. A szeretet és a szabadság nevében hittel, szenvedéllyel képesek vagyunk fegyvert fogni, háborúkat támogatni – elfogadni, hogy az ember ölhet. Ma robbanószerekkel kísérletezünk, fegyverekkel pózolunk, posztoljuk saját, kreált személyiségünket. Minden elénk van tolvá, nincsenek titkok, a kérdéseket feltették és megválaszolták már nekünk.

Ebben a túlfeszített valóságban, bombák alatt, szakadékok között, képernyők előtt ül a kishajó: Woyzeck. Szerelmet keresve, igazságot kutatva ragad fegyvert és gyilkol. Miért? Egy viccben említett autós vezető sorstragédiája ez, aki a rádióból értesül arról, hogy az autópályán egy ámokfutó hajt szemben a forgalommal. Mire ő rácsodálkozik: egy? Száz!

S hogy lehet-e Woyzecket bűnösnek nevezni? Vagy az a világ bűnös, amelyik gyilkosokat szül?

– Az előadás feladata, hogy elgondolkodjunk: az a világ, amiben élünk, lehet-e ránk ilyen hatással. Woyzeck ennek a végletességét mutatja. De kicsiben, hétköznapijainkban vajon hogyan hat ránk ez a képernyőkkel, plakátokkal, illúziókkal kitömött világ? – kérdezi az előadás rendezője, ifj. Vidnyánszky Attila.

Macskajáték

Örkény István tragikomédiája –
Orbán Béláné harca a világgal

„E groteszk történet főbőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a bazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig barcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen barcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a balátnak” – írta Örkény István a *Macskajáték* című tragikomédiája elé.

– A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkény bölcs humora szövi át – mondja Udvaros Dorottya, aki Orbánné alakítja a Nemzeti Színház előadásában.

Szász János rendező szerint, ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. – Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele...

A *Macskajáték* először regényként jelent meg 1965-ben. A színpadi változat ősbemutatója 1971-ben Szolnokon volt, pár hónap múlva pedig a Pesti Színházban került színre, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Mindkettő rendezője Székely Gábor volt.

A *Macskajáték* a Nemzeti Színházban kiváló művészek jutalomjátékára teremt alkalmat, és igaza van ezúttal is Sulyok Mária jövődölésének: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyiunkat túlél.”

Udvaros Dorottya, Gyöngyössy Katalin

Örkény István

Macskajáték

Orbánné – UDVAROS DOROTTYA | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lánya – SZILÁGYI ÁGOTA | Józsi, Orbánné veje – SZÉP DOMÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

január 14. – 19 óra | január 21. – 15 óra • Gobbi Hilda Terem

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Háztűznéző

Férfikomédia nőkkel – a „nemzetközi izére” tekintettel

Gogol ismert darabjában a házasodni készülő (vagy éppen hezitáló) ifjú (vagy éppen korosodó) szereplők szórakoztató vívódásainak, a párvalasztással járó gyötrelmeinek lehetünk tanúi. A humorral átítatott pillanatokot és jellemeket látva nevetve ismerhetünk rá a színpadon az ember titkos félelmeire, vágyaira, kétségbeesett erőlködéseire, hogy végül – egyfajta összegzésképpen – mi is átéljük a felismerést: „Köszönöm, pajtás. Csak most tudtam meg végre-valahára, mi is az élet. Most egészen új világ tárult elém, most már látom, hogy minden mozog, él, érez, valahogy szinte gőzölög, és valahogy az ember maga se tudja, mi történik. *Azelőtt* nem vettem észre semmi effélét, vagyis...”

Azelőtt... Az előadás beregszászi bemutatójakor, 2023 márciusában már egy éve tartott az orosz-ukrán háború, és az *azelőtt* a békeidőt jelenti. Vidnyánszky Attila rendezése reflektált a világunkat felforgató változásokra, és izgalmas – és kényeszerű! – megoldást talált: a férfikaraktereket is nők játsszák a kialakult „nagy nemzetközi izére...” való tekintettel. (Csak így tud utazni az előadás a határontúlra.)

Idén márciusban a *Háztűznéző* bemutatójával nyílt meg újra a beregszászi színház, amely az orosz-ukrán háború miatt jó ideig nem tudott közönséget fogadni, hónapokig a kijevi színházakból menekülteknek adtak szállást. A színház folyamatosan dolgozik, meseelőadásokat, iskolai foglalkozásokat tart a Beregszászt környező településeken, rendszeresen játszik Magyarországon és Romániában is.

– Csak azért is színházat csinálunk, ezek között a körülmények között is! – mondja Vidnyánszky Attila, a társulat alapítója. – Hogy a színház fennállásnak 30. évfordulóján is így kell fogalmaznom, egyszerre fájó, de nagyon pontosan ki is fejezi a beregszászi színház létezésének három évtizedét. Ezúttal komédiát készítettünk, mert ha csak pár pillanatra is, de szeretnénk derűt lopni az emberek szívébe.

Nyikolaj Gogol

Háztűznéző

Agafja Tyihonovna, kereskedő lánya, eladósorban – POLYÁK ANITA e. h. | Arina Pantyeleimonovna, a nagynénje és Nyikanor Ivanovics, nyugalmazott gyalogos tiszt – GÁL NATÁLIA | Fjokla Ivanovna, házasságszerzőnő és Alekszej Dmitrijevics vásárcsarnoki kereskedő – OROSZ IBOLYA | Ivan Kuzmics, udvari tanácsos – OROSZ MELINDA | Ilja Fomics, a barátja – VASS MAGDOLNA | Ivan Pavlovics, gondnok és Sztjepan, Podkoljoszin szolgája – SÓTÉR ISTVÁN | Baltazár Baltazárovics, tengerész – CSÉKE ADRIENN | Dunyaska, szolgáló és Gogol – HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsényi Krisztina

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

január 20. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház és a Nemzeti Színház előadása

Hazatérés

Egy szinte ismeretlen mártírsors a 20. századból – Esterházy János

Szász Enikő, Tóth László

Egy tehetséges arisztokrata, léha életű fiatal, aki Trianon sokkjától megrendülve a közösségért cselekvő politikus lesz, „egyszerű” hívóból pedig a krisztusi sorsot vállalóvá válik – így foglalható össze Esterházy János (1901–1957) élete, akinek tragikus sorsát és politikai jelentőségét még ma is kevesen ismerik.

– A *Hazatérés* című előadás misztériumjáték, amiben felidézzük Esterházy János jellemének, lelkiségének eszenciáját, a karizmáját. Minden ember életében vannak szélsőséges pillanatok, amikor nehéz döntéseket kell meghoznia. Esterházy életét ezekben a helyzetekben is helyes döntések jellemzik, mindig következetesen kiállt elvei, meggyőződése mellett, erős hite segítette abban, hogy ne térjen le a helyes útról. Amikor a szlovák parlament egyetlen tagjaként nem szavazta meg a zsidótörvényt, az életével játszott. A börtönben, ahol kínozták és megalázták, társainak támasza és vigasztalója volt – mondja a darab rendezője, Rubold Ödön.

– Ez a forma – a korabeli iratok, beszédek, levelezések felhasználásával készült és fiktív jelenetekkel kiegészült – misztériumjáték képes talán legjobban megragadni az életutat, ami Szlovákiában gyanakvást, Lengyelországban cselekvést, Magyarországon rácsodálkozást vált ki. Északi szomszédunknál Esterházy János ugyanis nem tud kitörni a hazug módon rá oktroyált háborús bűnös kategóriából, holott az ellene hozott ítélet teljesen megalapozatlan. A krakkói érsekség viszont négy éve megindította boldoggá avatási perét, amelyben a hitért kivégzett, majd szentté avatott, az államférfiak védőszentjeként tisztelt angol Morus Tamás (1478–1535) után „magyar

Morusnak” nevezik (egy gulagbeli rabtársa „a magyarok szenvedő Krisztusaként” emlegette).

Az Esterházy János tragikus fordulatokkal szegélyezett életútját bemutató *Hazatérés* első verziója az alsódoboki (Szlovákia) Esterházy János Zarándokközpontban került színre, amikor a felvidéki mártír politikus születésének 120. évfordulóját ünnepelték.

Hazatérés

Misztériumjáték Esterházy János gróf életéről

Levelek, naplórészletek, irodalmi szövegek és más dokumentumok alapján összeállította és írta: Lukácsy György

Esterházy János gróf – TÓTH LÁSZLÓ | Serényi Livia grófnő, Maria Buder – TÓTH AUGUSZTA | Maminkó, Nővér – SZÁSZ ENIKŐ m. v. | Énekmondó – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Edvard Beneš, Küldönc, Hlinka-gárdista, Szovjet Vallató, Kísértő, Köztörvényes, Katona – BERETTYÁN NÁNDOR | Peter Janulatisz, Eduard Tesar – RÁ CZ JÓZSEF

Díszlet, jelmez: Egyed Zoltán / Történész szakértő: Molnár Imre / Súlygó: Kabódi Szilvia / Ügyelő: Lovass Ágnes / Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: RUBOLD ÖDÖN

mikor? hol?

január 17. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmegyógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakovi világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Aleksandar Popovski, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszabadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befe-

jezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy ezzel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rendszer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margarita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND
| Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA |
Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Stravinskij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR
| Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ |
továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic //
Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

január 20. – 19 óra • Nagyszínpad

A kaukázusi krétakör

Bertolt Brecht háborús darabja példázat a jóról

Az ország kormányzóját, Georgi Abasvilit a hatalomra törő Herceg megöleti, a várost pedig felgyújtják. A menekülő kormányzóné, Natella magára hagyja kisfiát, akit viszont a jószívű szolgálólány, Gruse Vacsnadze vesz magához. Innentől kezdve saját gyermekeként neveli odaadón, vállalva minden nehézséget, és még azt is, hogy ezzel összetöri szerelme, Szimon Csacsava szívét. Azonban a háborút követően a kormányzóné visszatér, és önmagának követeli vér szerinti gyermekét. A feloldhatatlannak tűnő dilemma megoldását Azdakra, a községi bíróra bízák, aki egy ősi próbatétellel tesz igazságot a két asszony között.

Amikor a vér szerinti anya visszaköveteli a gyereket, Azdak felrajzolja a krétakört, közepére állítja a kisfiút, és elmondja: a két nő közül annak ítéli a gyereket, aki kiragadja onnan. Aztán mégis annak adja, aki elengedte a gyereket, aki inkább lemond róla, minthogy fájdalmat okozzon neki. Nem a törvény szerint ítél tehát, hanem emberségesen. Azdak az egyszerű, józan népi bölcsesség képviselője. Nem a törvénykönyvből ítélkezik – azt csak a feneke alatt tartja, hogy magasabban üljön. Az íratlan igazság szerint ítél.

Vajon mi az erősebb – a szeretet gyöngédsége vagy a vér szerinti kötelék joga? Lehet-e igazságot tenni a kétféle anyai szív között? A törvény betűje vagy az élet törvénye szerint kell igazságot tenni. Bertolt Brecht népszerű darabja – amelynek ihletforrása egy ősi kínai legenda, illetve Salamon király bibliai példázata – ezeket a fájdalmas erkölcsi kérdésekre keresi választ.

„Bármely háborút, bármely veszteséget csakis a jóság által lehet helyrehozni. Csak a jóság és a bölcsesség képes megmenti az embert. Erről szóló példázat A kaukázusi krétakör – mondja az előadás rendezője, a grúz Avtandil Vaszimasvili. – Nem a háború pusztításáról, hanem a jóságról, nem az alantas ösztönökről, hanem a nehéz időben megőrzött tisztességről szól az előadásunk.

Katona Kinga, Bordás Roland

Bertolt Brecht

A kaukázusi krétakör

Gruse Vacsnadze – KATONA KINGA | Szimon Csacsava – BORDÁS ROLAND | Azdak – TRILL ZSOLT | Georgi Abasvili / Herceg – BERETTYÁN SÁNDOR | Natella – SZÁSZ JÚLIA / BARTA ÁGNES | Gogi / Bizergan Kazbeki / Beteg – FARKAS DÉNES | Lavrenti / Öreg tejárús / Öreg paraszt / Fogadós – SZARVAS JÓZSEF | Salva, rendőr – KRISTÁN ATTILA | Gruse „anyósa” / Idős feleség – SZÜCS NELLI | Jozsif, Gruse „férje” / Orvos / Menekült / Fiatal paraszt – HERCZEGH PÉTER | Szerzetes / Nagyherceg / Gazdag paraszt / Idős férj – VARGA JÓZSEF | Arsen Kazbeki / Örvezető / Menekült – SZÉP DOMÁN | Fafej, közkatona / Lovászfű, Lavrenti – KOVÁCS S. JÓZSEF | Aniko / Dajka / Szakácsnő / Parasztasszony / Grúzia anyó – SZILÁGYI ÁGOTA | Zsuzsuna / Fiatal lány / Parasztasszony – MARTOS HANGA | Katona / Fiatal paraszt – MADÁCSI ISTVÁN

Díszlet: Mirian Svelidze // Jelmez: Natalia Kobahidze // Zene: Gia Kancseli // Dramaturg: Kozma András // Koreográfus: Vida Gábor // Sógó: Sütő Anikó // Ügyelő: Dobos Gábor, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARSZIMASVILI

mikor? hol?

január 22. – 19 óra • Nagyszínpad

Bakkhánsnők

A téboly költészete – beavatás az antik tragédiák világába

„Mire várunk, az sose jő el, / míg a sosemvártnak utat nyit a sors” – hangzanak Euripidész baljóslatú sorai, amely egy véres és tébolyba torkolló történet lényegét ragadják meg. Dionüszosz, a bor és a mámor istene visszatér Thébába, hogy bosszút álljon Pentheusz királyon, aki nem hajlandó elismerni az ő isteni természetét. Az isten őrjöngő bakkhánsnökké változtatja a város előkelő asszonyait (Dionüszosz másik neve Bakkhosz, női követőit nevezik bakkhánsnőeknek). A nők végül Kithairón hegyére vonulnak, köztük van Agaué is, a király anyja, aki tébolyultságában saját fiát, Pentheuszt szaggatja szét. Ide vezet, ha megrendül az istenekbe vetett hit, ha az isteni igazságszolgáltatásnak már nincs tere...

A Bakkhánsnők egy bosszútörténet, amelyben az ösztön a logikán torolja meg, hogy nem hajlandó elismerni az isteni természetét. Mindkét fél mértéktelen harcba kezd. De mikét szólal meg ez a dráma a háború idején?

– Azt hiszem, alapvetően változtatta meg mindannyiunk értelmezését a háború – mondja Theodorosz Terzopulosz görög rendező. – Politikai színházat csinállok, ami nem az aktualitások keresését jelenti, hanem azt, hogy a jelenből olvassuk Euripidész antik szövegét. Vagyis az előadásunk természetesen a háborúról is szól, de nem kimondottan az orosz-ukrán konfliktusról, hanem általában a háborúról: legyen az a Közel-Keleten, a Balkánon vagy bárhol a jövőben. Hatodik alkalommal rendezem meg a Bakkhánsnőket, és a háború réme sajnos mindig aktuálisabb teszi. A Bakkhánsnők története a háborúra, azon belül is a menekültekre irányítja a figyelmünket, mert a drámában Dionüszosz háborúból menekültként tér vissza Thébába. A konkrét politikai helyzet mellett a menekültlétnek van egy metaforikus megközelítési lehetősége is: maga a színház, jobban mondva a színészi állapot abban hasonlít a menekültkéhez, hogy a színház a jelenlétben születik meg, és elrebbenő valósága csak ebben a jelenben van otthon.

Az előadást a Nemzeti Színházban színre állító világhírű görög rendező, Theodorosz Terzopulosz életművének és színházi módszerének kulcsdarabja a Bakkhánsnők – beavatás az antik tragédiák világába.

Euripidész

Bakkhánsnők

Devecseri Gábor fordítása nyomán a szövegkönyvet írta Kozma András

Dionüszosz – BORDÁS ROLAND |
Pentheusz – HERCZEGH PÉTER |
Agaué – SZÜCS NELLI | Kadmosz,
Thébai király – SCHNELL ÁDÁM
| Teiresziasz – SZARVAS JÓZSEF |
Első Hírnök (pásztor) – MÉSZÁROS
MARTIN | Második hírnök (testőr) –
VARGA JÓZSEF

Kórus, asszonyok a palotából,
siratóasszonyok: a Szent István
Egyetem kaposvári Rippl-Rónai
Művészeti karának színészhallgatói:
Battai Lili Lujza, Bognár Bence János,
Duma Kata, Ionescu Raul Gabriel,
Jakab Tamás, Juhász Péter, Kerék
Benjámín Dominik, Kiss Anna Gizella,
Krauter Dávid Róbert, Mikita Dorka
Júlia, Polyák Anita, Puskás Balázs Ákos,
Séra Dániel, Sipos Ilka, Russa Karina,
Wettstein Márk, Winkler Tamás Ábel

Díszlet, jelmez: Theodorosz
Terzopulosz // Zeneszerző: Panaüiotisz
Velianitisz // A rendező munkatársai:
Szavvasz Sztroumposz // Dramaturg:
Kozma András

Rendező:
THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

mikor? hol?

január 30. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

16 éven felülieknek ajánljuk!

Tizenhárom almafa

Párhuzamos történelem – Erdélytől Párizsig

– Az előadás origója Wass Albert regénye, a *Tizenhárom almafa*, amelynek története 1940-ben, a második bécsi döntés évében kezdődik, amikor vizsdatért az 1920-ban elcsatolt Erdély egy része. A regényben a Kommandó nevű hegyen járunk, ahol Tancos Csuda Mózi almafákat ültetett, amelyek közül tizenhárom megfogant. Amikor 40-ben

az új határt meghúzzák, az az abszurd helyzet áll elő, hogy az almafák közül hét magyar, hat pedig román területre esik – mondja az előadásról a rendező, Vidnyánszky Attila. – A bécsi döntés idejéből és a Kommandóról tekintünk vissza dokumentumok és visszaemlékezések révén 1920-ba, az Apponyi Albert vezette magyar béke delegáció

versailles-i napjaira. Párhuzamosan mutatjuk meg, hogyan veszett el a történelmi Magyarország egy része, miként működött a nagypolitika, és miként élte meg a visszacsatolást – a határmegvonás abszurdításával – a politikai döntéseket elszenvető kisember, az almafái között élő székely Mózi.

– Egy harmadik fontos része a színpadi történetnek a háború: a második, amelynek orosz frontjára keveredik a Wass-regény hőse, és az első, amelyre az igazságtalan trianoni békediktátum következett. Teljes egészében elhangzik a delegációt vezető Apponyi Albert beszéde, amelynél drámaibb szöveg ebben a témában nincs, és a maga teljességében rejlik az ereje és az igazsága.

– Az almafa szimbóluma által olyan dimenzióba emelkedik Trianon kérdése, amelyből szerintem meg kellene élnünk ezt a traumát. Száz év után is van egy prosperáló országunk, az elszakított területeken is még beszélnek ezt a nyelvet, vannak iskoláink, kulturális és politikai szervezeteink... Ez hitforrásként kellene, hogy erősítsen bennünket – fogalmaz a rendező.

Tizenhárom almafa

Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján

Tancos Csuda Mózes – SZARVAS JÓZSEF | Rozál – TÓTH AUGUSZTA | Kicsi Mózi – HARASZTOSI LÓRÁNT / MARKÓ KÚNÓ | Kincső – KISS JOHANNA | Jegyző, Henry ezredes, Clemenceau – BAKOS-KISS GÁBOR m. v. | Mendi – BODROGI GYULA | Sipkás – CSURKA LÁSZLÓ (FELVÉTELÉRŐL) | Magyar tisz, Hadapród – FARKAS DÉNES | Birtalan – HERCZEGH PÉTER | Teleki Pál – HORVÁTH LAJOS OTTÓ / FERENCI ATTILA | Wass Albert – KRISTÁN ATTILA | Asszony – NAGY MARI | Rádióbemondó – RÁCZ JÓZSEF | Apponyi Albert – RÁTÓTI ZOLTÁN | Csáky István – RUBOLD ÖDÖN | Szakaszvezető – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Tábori pap – TÓTH LÁSZLÓ | Bőrkabátos – KOVÁCS S. JÓZSEF | Vitális – TÓTH TIBOR m. v. | Szegény román, Román őr – WISCHER JOHANN m. v. | Pesti hölg – ÁCS ESZTER

Színpadra alkalmazta, dramaturg: Verebes Ernő // Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: Berzsényi Krisztina

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol? | január 31. – 18 óra • Nagyszínpad

MITEM11

11th MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING
11. MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

NATIONAL THEATRE • BUDAPEST, 5 APRIL – 27 APRIL, 2024.
NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2024. ÁPRILIS 5. – ÁPRILIS 27.

MITEM-BÉRLET

3 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

6.300 Ft

4 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

8.400 Ft

RÉSZLETEK: [MITEM.HU](https://mitem.hu)

NEMZETI SZÍNHÁZ
A NEMZET SZÍNHÁZA

MITEM-ELŐZETES

Ízelítő a tervezett programból

| fotó: Hanna Auer

MÍTIKASZ CSÚCS (AZ OLÜMPOSZ TETEJÉN)

Rendező: JAN FABRE

Troubleyn Laboratorium | Antwerpen, Belgium

TRAGÉDIA

Görög tragédiák és mítoszok alapján

Rendező: ALESSANDRO SERRA

Sardegna Teatro, Teatro Bellini Napoli, ERT Emilia
Romagna Teatro Fondazione, Fondazione Teatro Due
Parma | Olaszország

Alexander Sekulov

ODÜSSZEUSZ

Homérosz műve nyomán

Rendező: DIANA DOBREVA

Plovdiv Drámai Színház | Plovdiv, Bulgária

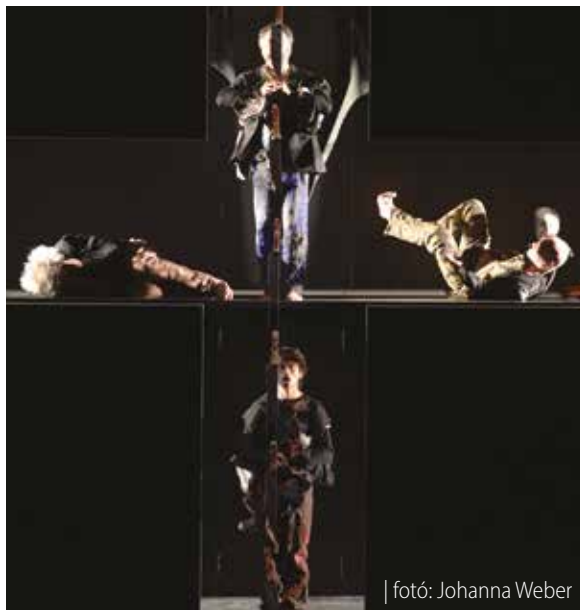
| fotó: Alexander Bodgan Thomson

Samuel Beckett:

GODOT-RA VÁRVA

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

Emilia Romagna Teatro Fondazione, Teatro Nazionale
| Modena, Olaszország

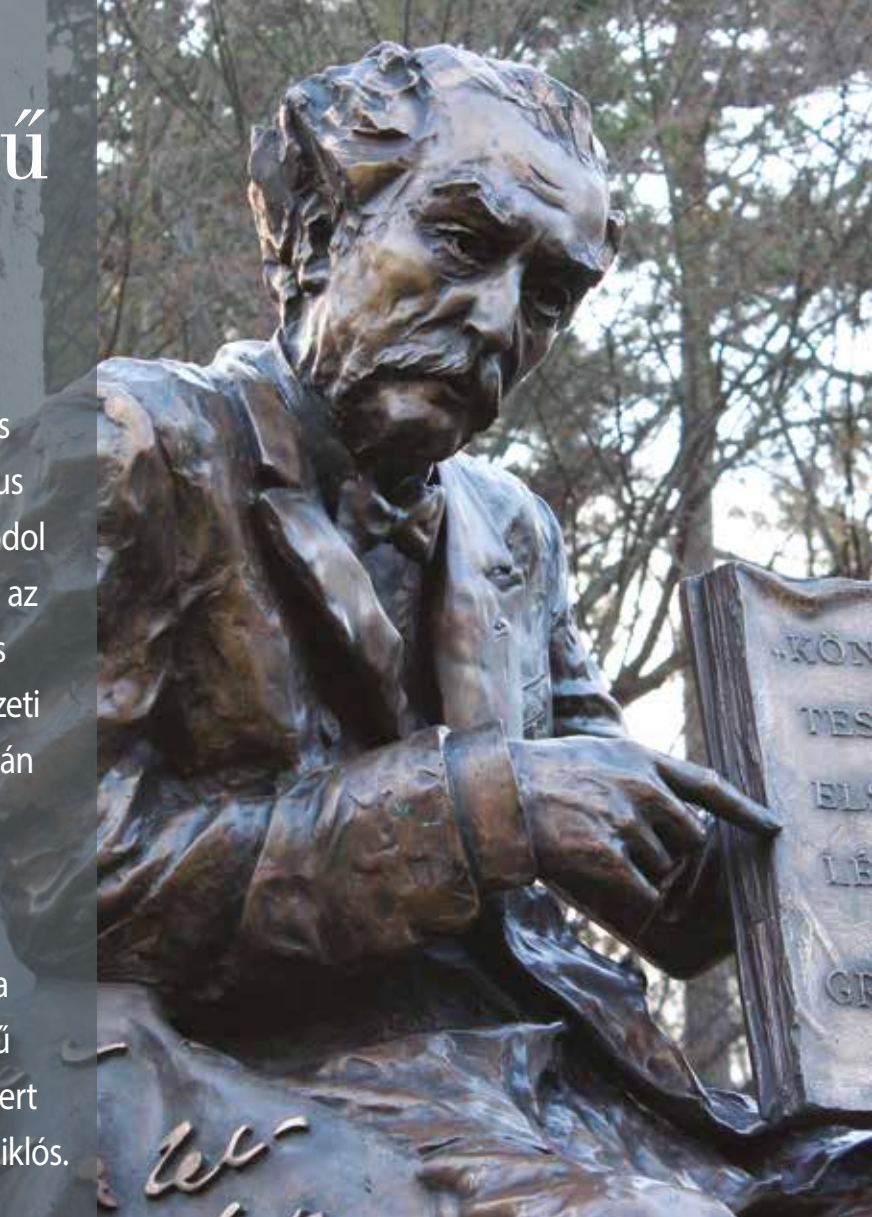
| fotó: Johanna Weber

A teljes program meghirdetése 2024. január végén várható | mitem.hu

11. MITEM • 2024. ÁPRILIS 5-27.

Egy sokszínű magyar

Dúsgazdag földbirtokos és elhivatott művész, diplomata és politikus, aki egyetlen totalitárius eszmének és hatalomnak se hódol be. Válságmenedzserként kerül az Operaházba, amelynek jelentős igazgatója lesz, drámáit a Nemzeti is játssza. Közéleti pályája csúcsán hazatér a Trianonban elcsatolt Erdélybe, ahol a szellemi élet meghatározó alakja. 1945 után elhallgatják. '89 után kezdik újra felfedezni, Erdélyi történet című regénytrilógiája külföldön is sikert arat. 150 éve született Bánffy Miklós.

A nagyúr emlékezete

Művész és politikus, a „magyar Párduc”, akit senki sem tekint hőségnek

Volt „trágyadiplomata” és külügyminiszter, mintagazdász és operadirektor, fukar nagyúr és széles látókörű kultúraszervező. Tartották úri huncutságból mindenbe belekapó kékvérűnek, mások nagyra becsült közéleti emberként tekintettek rá. A 150 éve született Bánffy Miklósról, az egyik legsokszínűbb magyarról Ablonczy Balázs történésszel beszélgettünk.

Egy interjúban – Cs. Szabó László, Szabó Zoltán és mások mellett – gróf Bánffy Miklóst nevezi meg konzervatív ikonként. Miért tartja az életét inspiratívnak és sok tekintetben példaértékűnek?

– Talán éppen személyiségének sokrétűsége vonz a leginkább. Kamaszkoráig persze mindenki egyszerre akar úrhajós lenni, megírni a nagy regényt, a válogatottban focizni... aztán az ember idővel feladja az álmai lega-

„Könyörtelen következetességgel visztova az első mindegynek látszó lépés a végzet ösvényén.

(a soproni Erzsébet-kertben látható
Bánffy-szobor könyvlapjain olvasható idézet)

BÁNFFY MIKLÓS

**1873. december 30., Kolozsvár –
1950. június 6., Budapest**

Politikus és művész. Polihisztor. Az ország egyik legnagyobb földesura. Országgyűlési képviselő, Kolozs megye főispánja. Írói sikerét a Naplegenda című drámája hozza meg 1906-ban.

1912 és 1918 között a budapesti Operaház intendánsa, műsorának megújítója, számos előadás díszlet- és jelmeztervezője, Bartók műveinek bemutatója. IV. Károly 1916-os koronázásának kormánybiztosa (sokakban visszatetszést kelt, hogy a díszmenet végén hadirokkantakat is felvonultat).

1921-22-ben külügyminiszter. 1926-ban visszatér a trianoni szerződés szerint akkor Romániához tartozó Erdélybe. Nem politizálhat, de vagyona és befolyása révén a közélet tevékeny alakítója. 1934 és 1940 között jelenik meg főműve, az *Erdélyi történet* regénytrilógia.

Észak-Erdély visszacsatolása után újra képviselő, a magyar kormány megbízásából Bukarestben tárgyal, eléri, hogy Kolozsvárt elkerülje a front. A háború után nem maradhat Romániában, Budapestre jön. Nyomorban, elfeledetten éri a halál.

lább egy részét. Bánffy viszont nem volt hajlandó „szakosodni”, ráadásul minden területen – a politikában és a művészetekben is – jól alkotott. Emellett nagyon kevés az olyan figuránk, aki nem csúszott meg, vagyis nem kell hozzá magyarázkodó láb-jegyzetet nyitni. Bánffy egyetlen totalitárius ideológiának vagy hatalomnak sem hódolt be. És persze tragikus sors az övé, ha nem is a legtragikusabb a magyar 20. században. Mindez mindenképpen imponáló számomra.

A kortársai is így tekintettek rá?

– Már azok sem tudták őt megfelelően kezelni, mert nem illett be a hagyományos táborok egyikébe sem. Modernizmusát szokás hangsúlyozni, operaházi intendánsként valóban felismerte Bartók Béla művészi nagyságát, és ő maga is eredeti díszlet- és jelmezterveket dolgozott ki. Ugyanakkor a Turáni Társaság tagjaként nem pusztán formálisan vett részt az akkori „keleti nyitás” divatjában, hanem publikált is a keleti rokonságunkról, sőt az 1906-os *Naplegenda* című drámájától a hun

Attiláról szóló *A Nagyúron* át az utolsó darabjáig, az 1943-ban bemutatott *Az ostoba Lüg* őszinte intellektuális érdeklődéssel fordult a Kelet felé. Ha ma belegondolunk, látszólagos ellentmondás feszül a nyugatias felfogás és az ősmagyar orientáció között. Bánffy azok közé tartozott, akik valóban nyitottak voltak mindkét szellemi irányba. Ezért próbálták megértés helyett inkább lekezelően címkékkel ellátni, a dilettáns arisztokratától a literary gentlemanig volt ő minden. Ismerünk néhány figyelemre méltó szerephalmazót a történelmünkben, de olyan, aki ilyen színvonalon folytatta legkülönbözőbb tevékenységeit, szerintem egy sem akadt.

Melyek ennek a szerteágazó életútnak a legfőbb területei?

– Bánffy, az író novellák, drámák és számtalan kisebb horderejű munka mellett megalkotta az *Erdélyi történet* című, nagyszabású trilógiát. Bánffy, a színházi ember alkotóként és a budapesti Operaház és a Nemzeti Színház 1912-ben kinevezett intendánsaként ugyancsak maradandót alkotott. Díszlet-

IV. Károly király eskütétele. A koronázási ceremónia művészeti rendezésére Bánffy Miklós kérték fel.

és jelmeztervei, bátor és korszerű repertoárépítése mellett neki köszönhető az is, hogy Bartók Béla korábban elutasított műveit, *A kékszakállú herceg várá*t és *A fából faragott királyfi*t bemutatta az Operaház. Ráadásul vele kapcsolatban fel sem merülhetett az összeférhetetlenség vagy a korrupció vádja, ami az akkori, éledező tömegdemokrácia sajtójában egyre gyakrabban jelent meg kritikaként. Ki feltételezte volna, hogy intendánsként azért tervez díszletet, hogy bevételre tegyen szert? Mégiscsak az ország egyik legnagyobb földbirtokosa volt... Nem, ő valóban elhivatott művész volt. Maga rendezte meg 1934-ben a Szegedi Szabadtéri Játékokon *Az ember tragédiáját*.

A művészetek mellett ott volt a politikai pálya is: képviselő-ség, főispánság...

– Politikusi pályafutására látok rá a legjobban, amiből csupán két mozzanatot villantanék fel: 1921 és 1922 között külügyminiszterként sokat tett Magyarország felvételéért a Népszövetségbe, és a soproni népszavazás előkészítéséért, aminek végül azt köszönhetjük, hogy a „hűséges város” a trianoni döntés ellenére visszatért Magyarországhoz. A két világháború között azon kivételes közszereplők egyike, aki hazatért a Romániához csatolt Erdélybe, ami önmagában figyelemre és tiszteletre méltó szerepvállalás. Kultúraszervezőként a nagyon jelentős Erdélyi Helikon szerkesztője volt ekkoriban, a románok által elvett kolozsvári színház társulatáért és az egész erdélyi magyar nyelvű színháztársulat megsegítéséért is nagyon sokat tett.

Szerteágazó életútja az oka annak, hogy nem része a magyar emlékezetpolitikának sem?

– Annak azért az is az oka lehet, hogy Bánffy bonchidai grófként, 1918 előtt több tízezer hold tulajdonosaként, vagyis

arisztokrataként „osztályidegennek” számított az 1945 utáni történelemírásban és közbeszédben. Emlékezetes Illés Endre *A dilettáns – Arcképvázlat Bánffy Miklósról* című, 1965-ben megjelent esszéje. Az irodalomárok dolga eldönteni, melyikük nagyobb író, a méltató vagy a méltatott... Az a később is megjelenő törekvés mindenesetre jól kiolvasható ebből a szövegből, hogy próbálják Bánffyra aggatni az úri huncutságból mindenbe belekapó kékvérű szerepét.

Pedig nem dúskálunk idehaza olyan közszereplőkben, akiknek dicsérete során ne kellene – ahogy már a beszélgetés elején is utalt rá – az adott személyiség gyengeségeit, hibáit, bűneit bevallani...

– Márpedig Bánffy közszereplőként ilyen. Semmilyen nyom nem utal arra, hogy antiszemita lett volna, ez tehát nem árnyékolja be a gondolkodását. Arisztokrataként szót értett a nyugati, de még a román elittel is. Igaz, ez utóbbit a szemére is vetették. Közismerten zsugori volt, ezért birtokának népe, a bonchidai parasztok amúgy sem rajongtak érte, de Észak-Erdély 1940-es visszacsatolásakor is felemlgették, hogy a gróf 1926-ban a román királlyal parolázott, holott a román állampolgárság átvételében nem volt semmi rendhagyó. Fukarságát pedig úgy is felfoghatjuk, hogy megfogta a pénzt, a bonchidai birtok ugyanis mintagazdaság volt, amelyet Bánffy mint mezőgazdász – igen, ehhez is értett! – felelősen vezetett. Amolyan agrárdiplomataként kezdte ugyanis politikai karrierjét, ezeket a megbízottakat lesajnálón „trágyadiplomatanak” nevezték a korban, de a gazdálkodás-üzletkötés alapjait ebben a szerepkörben sajátította el Bánffy. Visszatérve román kapcsolataihoz: 1943-ban éppen a román elittel ápolt jó kapcsolatait próbálta latba vetni annak érdekében, hogy a két ország egyszerre ugor-

**„Ismerünk néhány figyelemre
méltó szerephalmazót
a történelmünkben, de olyan,
aki ilyen színvonalon folytatta
legkülönbözőbb tevékenységeit,
mint Bánffy Miklós, szerintem
egy sem akadt.**

jon ki a világháborúból. Mint tudjuk, a Iuliu Maniu román miniszterelnökkel folytatott tárgyalásai végül sikertelennek bizonyultak. A románok kiugrottak, Magyarország bent maradt, Bánffy bonchidai birtokát a németek bosszúból feldúlták.

Áldozatvállalása önmagáért beszél. Mégsem találni a somogyi Lentin kívül közteret, ami Bánffyról lenne elnevezve. Mintha még mindig élne a dilettáns gróf képe...

– ...ami elsősorban azért torz, mert Bánffy nem volt dilettáns. Akár fennmaradt grafikáit nézzük, akár Kisbán Miklós

álnéven írt drámáit – mint *A Nagyúr* című drámát, amelyből Vidnyánszky Attila rendezte meg az *Isten ostora* című előadást és filmet –, vagy Bánffyként jegyzett műveit, akár politikusi tevékenységét, minden területen egy határait, mozgásterét szélesítő, eredeti gondolkozású ember képe rajzolódik ki előttünk, aki nem illeszthető be a szokásos sémáinkba. A hozzá hasonlóan sokoldalú figurák általában törekszenek arra, hogy legyen egyetlen kiemelt terület a tevékenységi körükben, amivel azonosítják őket, a többi pedig ennek az árnyékában művelik. Bánffynál nehezen választhatunk ki ilyet, őt leginkább arisztokrata származásával azonosították. Abban alighanem konszenzus van, hogy a tíz éven át íródott *Erdélyi történet* az írói életmű legjelentősebb alkotása, ugyanakkor nyilván nehezen jut el széles körben az olvasókhoz egy 1904-ben kezdődő és az első világháborúig tartó, ezerhétszáz oldalas regény. Amikor a párizsi magyar intézetet vezettem, szerveztünk egy beszélgetést Bánffy fordítóival, és meglepetésemre telt házasként érdeklődés övezte ezt az irodalmi alkalmat. Kis túlzással azt is mondhatnám, hogy külföldön könnyebben ismerik fel a jelentőségét, és valóban nagyon izgalmasnak tartják. Az olasz arisztokrata-íróhoz, Guiseppe Tomasi di Lampedusához, a *Párdúc* című regény szerzőjéhez hasonlítják. Miközben természetesen ez a hasonlat is sántít, külföldön segít közelebb kerülni Bánffyhoz, ha a „magyar Párducként” hivatkoznak rá. Magyarországon egy bonyolult korszak összetett szereplőjeként senki sem tartja őt igazán a hősének.

LUKÁCSY GYÖRGY

Helikoni közösség

Huszonnyolc erdélyi írók hívott meg a vagyonos Kemény János báró 1926 júliusában marosvécsi kastélyába, hogy megvitassák az erdélyi irodalmi (és a színházi) élet helyzetét. Helikon néven szabad írói munkaközösséget alapítottak, tagjai 1939-ig minden nyáron tanácskoztak (1942-ig rendszertelenül). Nem hivatalos intézményként működtek, mégis az erdélyi szellemi élet meghatározó közösségét jelentették. A tagjait nem közös ideológia fűzte össze, hanem az erdélyi gondolat, a transzilvanizmus. Az alapítók között találjuk Áprily Lajost, Bánffy Miklóst, Kádár Imrét, Kós Károlyt, Kuncz Aladárt, Molter Károlyt, Nyíró Józsefet, Reményik Sándort, Tamási Áront. Később a közösség tagja lett Dsida Jenő, Jékely Zoltán, Karácsony Benő, Wass Albert is.

A körhöz szorosan kötődött az Erdélyi Szépművészeti Céh Kiadó Kós Károly vezetésével. Folyóiratuk, az Erdélyi Helikon főszerkesztője 1928 és 1944 között az erdélyi származású, 1926-ig Budapesten élő diplomata, külügyminiszter, író, drámaíró, operarendező, díszlet- és jelmeztervező, grafikus, a budapesti Nemzeti és az Opera egykori intendánsa, Kisbán Miklós néven Bánffy Miklós volt.

Az Erdélyi Helikon emléklapja 1935-ből

Bánffy Miklós legsikeresebb és legtöbbet játszott darabját A Nagyurat Isten ostora címmel 2014-ben mutatta be újra a Nemzeti Színház | fotó: Eöri Szabó Zsolt

A „bonchidai Prospero”

Bánffy Miklós – egy gróf a színház világában

Írt drámát, igazgatott színházat, tervezett jelmezt és díszletet, rendezett, az erdélyi színház megmentésében kultúrpolitikusként és mecénásként is aktívan részt vett. Jó ízléssel korszerűségekre és újításokra törekedett. És mindeközben aktív politikai életművet is épített. A magyar színházi élet egyik legsokoldalúbb egyénisége volt a 150 éve született Bánffy Miklós.

Színházi életünk egyik szereplőjénél sem hangsúlyozták annyira arisztokrata származást, mint Bánffy Miklósnál. A művészvilág ezzel egyszerre érzékeltette az erdélyi nemes kivülállóságát, kivételes eleganciával megmutatkozó intelligenciáját, melyet Kuncz Aladár, erdélyi író, irodalomszervező így jellemzett: „*egyenes kivetítése, késői, de közvetlen hajtása annak a nemzedéknek, mely századokkal ezelőtt itt Erdélyben bontatlan intellektussal és akarattal történelmet s műveltséget teremtett. (...) Különös és másként cselekvő lélek él benne, mint amilyenhez ma vagyunk szokva.*”

SIKER ÁLNÉVEN

Gazdag arisztokrata ifjúként – miközben az államtudományi stúdiumok várták és közéleti pályára készült – a legkiválóbb művésztanároknál tanulhatott, piktúrát például a történelmi festészet legnagyobbjától, Székely Bertalantól. Műkedvelőként hamar megismerkedett a színházzal is, amiről később így emlékezett meg: „*Alig 18 éves koromban már elkövettem egy rövid és igen rossz kis vígjátékot, amit itt Kolozsvárott mi műkedvelők elő is adtunk. Mint egyetemi hallgató, minden este a színházban voltam; (...) Budapesten is fölléptem.*”

Országgyűlési képviselőként 1901-től bekapcsolódott az országos politikába, s emiatt a korábbi diákevek után részint ismét Budapesten, a Bánffy-palotában élt: „*A mágnavilágot pontosan ismeri, mert a Nemzeti Kaszinóban vacsorázik, az Erdélyi Borozóban ebédel és Bródy Sándor az intim barátja. Hétfőn este Ambrus Zoltán, Herczeg Ferenc, Molnár Ferenc és Heinrich Gusztáv társaságában szokott vacsorázni, de viszont tud lenni első táncos is az udvari bálon*” – jellemezte őt a Színházi Élet. 1906-ban alkotóként is belépett ebbe a világba, és Kisbán Miklós néven megjelentette *Naplegenda* című drámáját, melyről Ady Endre is elismeréssel írt: „*Kisbán Miklós több mint literary gentleman. Európai ízlésű, elmélyedt, finomlelkű ember. (...) Szeretnők színpadról látni.*” A kívánság megvalósult: a Nemzeti Színház 1907-ben Jászai Marival, Márkus Emiliával, Beregi Oszkárral műsorra tűzte a drámát, ami „*nagy hatást tett a közönségre, amely sokkal többet kapott, mint amennyit várt és a függöny legördülése után megilletődve, lelkesen és hálásan hívta ki a szerzőt és a színészeket*” – számolt be a fogadtatásról a Budapesti Hírlap.

SIKERES HIVATALNOK, BÁTOR IGAZGATÓ

A színházi életnek csak 1912-től lett fontos résztvevője Bánffy. Zichy János kultuszminiszter kinevezte az állami fenntartású és ezért közös felügyelet alatt álló két teátrum, a totális válságba süllyedt Operaház, valamint a – Tóth Imre vezette, beavatkozást nem igénylő és sikeres – Nemzeti Színház kormánybiztosává. Éppen ekkor van Pesten a világhírű és rendkívül népszerű Puccini, aki a *Nyugat lánya* című „western-operájának” a színreállítása miatt aggódik a működésképtelenség határán álló teátrumban. A kinevezés háttérében a miniszter felesége sejlik fel, aki tudott Bánffy diákeveinek művészi tanulmányairól is, és figyelemmel követte a közéleti téren már nevet szerzett fiatalember irodalmi, színházi próbálkozásait. „*Azt hiszem, Zichy Margit kérdezett meg egyik délutánon, hogy vállalnám-e az inténdánsi állást. Nagyon váratlanul jött ez számomra, mégis nem sokat haboztam. (...) Sokhavi megfigyelésből azt a tanulságot szűrtem le, hogy az egész dolog csak akkor fog menni, ha magam leszek a direktor is.*” – emlékezett a kormány által kijelölt hivatalnokból egy év után széleskörű reformokat kezdeményező és alkotóként is tevékeny operaigazgatóvá lett Bánffy.

A 1918-ig tartó időszak alatt megújította az épületet, erősítette a megfiatalított együttes fegyelmét, például a német színpadok szövetségébe történő belépéssel, amellyel a hazai műsor zavartalanságát nehezítő külföldi fellépéseket szabályozhatta, bevételt is termelt a ház.

Nyitott az igényes szórakoztatás és a progresszív törekvések irányába is: a Mozart- és Verdi-reneszánsz mellett behozta a vígoperai igényű klasszikus operetteket (köztük Suppé *Boccaccióját*), de helyet adott Richard Strauss akkoriban botrányműnek számító *Saloméjének* is – és sikerült visszacsábítania a közönséget.

A Nagyúr ősbemutatója a Magyar Színházban (1912)

Időközben – vezetői pozíciójával élve – képzőművész vénáját érvényre juttatva látványtervezőként is tevékenykedett. A sajtó folyamatosan „*kivételes színpadtervezői talentumáról*” írt, melynek legfőbb jellemzője az orientalizmus, a szecesszió jegyei és magyar díszítőmotívumok stilizációja mellett – ahogy ő fogalmazott –, „*hogyné valóságutánnak legyen*”. Forradalminak számított a *Varázsfuvola* 1913-as bemutatója, amikor Hevesi Sándor rendezővel az egyiptomi látvány helyett Mozart rokokó világába helyezték az operát. (Ez a gyakorlat csak a század végén vált divatossá.)

Tervezői világa rímelt a kor kiemelkedő tervezőinek – Gordon Craig, Léon Bakst, Paul Poiret, Ernst Stern – törekvéseire: „*világviszonylatban is elsőrangú és modern díszlet- és kosztümtervező*” – jellemezte őt Kós Károly, erdélyi építész, grafikus, író. Vélekedését erősíti Bárdos Artúr rendező, esztéta: „*egy idő óta az Operaházban és a Nemzeti Színházban látjuk végre nemcsak a legdrágább, hanem a legmaibb és legművészibb díszleteket is*”.

ELLENSZÉLBEN BARTÓKÉRT

A háború kitörésekor az Operaház 1914 őszétől fél évre bezárt, és Bánffy a keleti fronton és diplomáciai küldetésen is járt. Amikor 1916-ban visszatért, közéleti és művészeti tevékenységének egyik fontos összekapcsolódást jelenti IV. Károly

A kanapén Bánffy Miklós, az Operaház igazgatója és díszlettervező, Bartókné Ziegler Márta és Bartók Béla, mögöttük áll Zádor Dezső főrendező és Kéméndy Jenő jelmeztervező, jobbra Egisto Tango karmester – A kékszakállú herceg vára ősbemutatója idején (1918)

koronázási ünnepsége, amelynek művészeti rendezésével bízták meg. Az Operaházban töltött utolsó éveiben Bartók Béla balettjének és operájának, *A fából faragott királyfinak* (1917) és *A kékszakállú herceg várának* (1918) a bemutatásával is bizonyította érzékenységet az újdonságok iránt. Érdeklődését Balázs Béla táncjáték-szövegkönyve keltette fel, ám kellenetlenül fogadta el a zeneszerző személyét, mert számított az ellenérzésekre, de kitartott a végül sikert hozó bemutató mellett: „Mit feleltem végül is a karmestereknek, zenészeknek, rendezőknek, balerináknak, újságíróknak, kritikusoknak? Hogy rögtön elkértem Bartók régen visszautasított, pályázatokon elbukott operáját, a *Kékszakállút*” – emlékezett Bánffy, akiben – Egisto Tango főzenigazgató támogatásával – volt erő és bátorság az Operaház szinte teljes személyzetével és a zenei közvéleménnyel szembefordulni, tervezőként mint alkotótársnak is közösséget vállalni Bartókkal. „*A misztériumjátékot* (Balázs Béla librettóját – a szerk.) 1911 márciusától szeptemberig zenésítettem meg. (...) Az akkori viszonyok nem voltak alkalmasak arra, hogy művem előadhassam, úgyhogy csak *A fából faragott királyfi színrekerülése után mutat-tam be Bánffy Miklós grófnak és Tango karmesternek. Nagy bálával tartozom nekik, hogy fáradságot nem kímélve ilyen elsőrangú előa-*

dásban hozták színre” – emlékezett Bartók, a címszereplő Kálmán Oszkár pedig így árnyalta a képet fél évszázaddal később: „*A bennfentesek számára izgalmas premier után, amelyet az újjért lelkesedők kis tábora vitt sikerre, A kékszakállú herceg vára a maradi közönség ellenállásába ütközött, de hiszen Wagnert sem fogadták akkoriban különül. A kritika sem volt egyöntetű, a lelkes hangokba gúnyos és elutasító szölamok is vegyültek*”. A nagyközönség fagyos közönye miatt mindössze nyolc alkalommal játszották Bartók első és egyetlen operáját, s csak 1936 novemberében tűzték ismét műsorra.

RENDEZŐKÉNT A CSÚCSON

Szerepkörei közül az írói volt az, amelyben szinte élete végig kapcsolatot tarthatott a színházzal. A kor egyik írófejedelme, Harsányi Zsolt által az „*egyik legszebb magyar írásmű*”-ként jellemzett *A Nagyúr* című drámája aratta a legnagyobb sikert. 1912-ben mutatta be a Magyar Színház, amit 1921-ben a Nemzeti Színházban Ódry Árpád rendezett meg, Attilaként Kürti Józseffel, a női főszerepben Váradi Arankával, aki 10 év múlva Bánffy felesége lett. A darabot 1942-ben Kolozsvárott, 1944-ben a Nemzetiben újították fel, mindkétszer Bánffy terveivel.

Schöpflin Aladár műkritikus szerint „*Kisbán Miklós drámája a legművészebb eszközökkel dolgozó magyar színdarabok egyike, még ügyefogyottságaiban is költő beszél belőle, aki nem mindig biztos az eszközei felől, de botlásai után is talpra tud állni.*” Darabjait – *Az erősebb, Maskara, Martinovics, Az ostoba Li* – játszották Pesten és Kolozsvárott. A II. világháború után még két darabot írt: *A béke angyala* és *az Íme, az ember*; ám ezek előadására esély sem volt, az új hatalom már teljesen félreállította.

Amikor 1926-ban hazatelepült Erdélybe, kulturális tevékenységében is szerepet kapott a színház. A román megszállás idején a magyar kultúrát életben tartani és fejleszteni kívánó Erdélyi Helikon köre (*lásd a Helikoni közösségről szóló írásunkat a 35. oldalon*) őt bízta meg az Országos Színpártoló Egyesület létrehozásával, mert a megmaradásban az egyik kiemelt területének tartották a művészetek között a színházat.

Bánffy Miklós színházi hatyúdala volt egyben egyik legnagyobb sikere is: a Szegedi Szabadtéri Játékok felkérte *Az ember tragédiája* megrendezésére. Klebelsberg Kunó kultuszminiszter

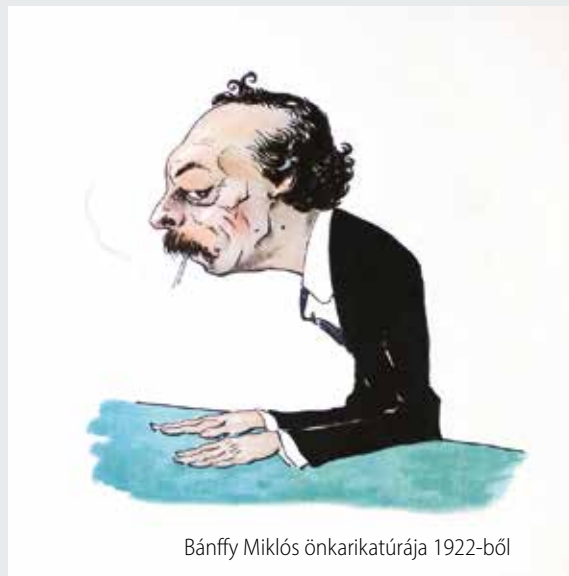
számos máig maradandó „alkotásainak” egyike az 1931-től a Dóm térré megálmodott nagyszabású művészeti esemény, amelynek éppen Bánffy *Tragédia*-rendezése alakította ki „valódi karakterét, megteremtve a nagyszabású, látványos tömegjáték tradícióját” – állapítja meg István Mária művészettörténész. Hétezer néző láthatta az álomszerűség koncepciójára épülő újszerű *Tragédiát*, a lenyűgöző hatást ötven reflektor és ötszáz (!) fős statisztéria szolgálta. És ezúttal nem „csupán” díszlet- és jelmeztervező, hanem – színházi sokoldalúságának összefoglalásaként és pályája csúcsaként – a rendező is ő volt. A *Tragédiára* készülve egy nagy esszében így fogalmazott általában a rendező (vagyis saját vágyott és megvalósult) szerepéről: „*az ő akarta, az ő felfogása, az ő elképzelése jön kifejezésre az előadásban... egyetlen akarat kell uralkodjék a színpadon ... mindenben. Az előadás pedig olyan lesz, amilyen művészi megértése, elképzelése ennek az egy akaratnak van.*”

MIKITA GÁBOR

színház-történész, a miskolci Színművészeti Múzeum vezetője

Különös egy ember

Gróf Bánffy Miklós. Egy gróf? – mondták fanyarul az operaházi zavarok miatt bosszankodók, mikor a hivatalos lapban elolvasták, hogy a miniszter gróf Bánffy Miklós nyugalmazott főispánt küldötte ki kormánybiztosnak. Egy gróf? Éppen ez kellett az Operának, egy bizonyára Schöngest és dilettáns mágán, pláne koros úr, ami nyugalmazott főispáni voltából is nyilvánvaló. A következő napon pedig bevonult az Operaház eddig igazgatói, de eredetileg is intendánsi irodájába egy igen elegáns és rokonszenves fiatal úriember. Néhány szót váltott Mészáros Imrével, s az Operaház direktora tág szemeket meresztett. A fenn említett úriember ugyanis úgy beszélt a muzsikáról, mintha teljes életében az őt kottavonal között élt volna. Hamarosan kiderült azok előtt is, akik eddig nem tudták, hogy gróf Bánffy Miklós számottevő intellektus, nem is a grófok, hanem az intellektusok között. És nem grófi oldaláról kell hozzáfogni a megítéléséhez, hanem egy másiktól. Tudniillik az új kormánybiztos nem főispánviselt grófnak, hanem magyar írónak tekintendő, akinek előzékeny és finom mosolyából kitetszik a védekezés: pardon uraim, a gróf is ember. Annyi bizonyos, hogy nehéz őt összeegyeztetni azzal a sablonnal, amelyet a magyar mágánról a köztudatnak alkotnia adatott. Gróf Bánffy Miklós azok közül az univerzális talentumok közül való, akik egyszerre több méterben egész emberek. Híres karikaturista például... elismert zongoravirtuóz, és hogy egyébről ne is beszéljünk, van egy „*Pas banale*” című keringője, amelyet nemcsak a kolozsvári cigánybanda ját-

Bánffy Miklós önkarikatúrája 1922-ből

szik a New Yorkban, hanem akár Dieppe-ben is a frakkos kvartett. Aztán megválasztották képviselőnek az erős karrikatúrák és lágy valcerok művészt. És egyszer csak mondott egy hosszú beszédet valami húsbehozatali vámkérdésről, amiben a balkáni export statisztikai adataival és egyéb ilyenekkel úgy labdázott, ahogy akarta. Hogy mikor ért rá közgazdasági essaykre, azt nem lehet tudni. Mert az ilyesmivel éveken át kell foglalkozni. (...) Egyszeróval különös egy ember ez a Bánffy...

Színházi Hét, 1912

365 aprópó, amiért jó magyarnak lenni

Minden napra egy történet

Ha visszatekintünk az eseményekben rendkívül gazdag 1100 esztendőre, akkor be kell ismernünk, hogy azért bőven van mire büszkének lennünk. Ebben a könyvben pontosan 365 okot adunk erre.

A kocka el van vetve

Partikellék a kvíz szerelmeseinek

1500 kérdés a történelem, az irodalom és a művészet témaköréből. Különc feladatok, különleges küldetések, két darab játéktábla és megannyi izgalom és móka egy kis dobozban.

A Patrióta

Az igazi hazafiak kedvence

Fedezték fel tágabb hazánk, az 1920 előtti Magyarország történetét, településeit, épített és természeti örökségeit, a táj híres szülőiteit és a hozzájuk kapcsolódó kulturális értékeket!

A Misszió

Felfedezőknél kötelező

Indulj el egy Föld körüli utazásra, alapíts saját misszióközpontokat a dél-amerikai dzsungel közepén, Afrika sivatagjaiban vagy az ázsiai sztyeppéken! Éld át karaktereid kalandjait, és közben küzdj a kalózok és a kísértések ellen!

István a király?

Mondd, te kit választanál?

A játékosok a kor jellegzetes szereplőinek bőrébe bújva igyekeznek saját céljaikat elérni, miközben a történelmi döntések terhe is vállukra nehezedik: rajtuk áll vagy bukik egy nemzet születése. Arass diadalt Istvánnal vagy István ellen, és jelöld ki a magyarság útját a következő évezredre!

Valamennyi termékünk most
ingyenes szállítással rendelhető meg!

Mesterművek Kollekcio

Rakd ki a festményeket!

Az 1000 darabos prémium kirakósaink a magyar festészet legszebb és legnépszerűbb darabjait ábrázolják.

Lepje meg szeretteit
a játék és a tudás örömeivel!

Kedvezményes megrendelés:

bolt.mult-kor.hu

+36 70 614 7677

| fotó: Ocean Productions

Nem élhetek muzsikaszó nélkül

Móricz Zsigmond klasszikusa – a Déryné Társulat új előadása

A *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* egy mindenkit magával ragadó szerelmi történet. A férfi számára nélkülözhetetlen a nő, a nő pedig elválaszthatatlan a férfitől, mindkettejük számára pedig az élet élményteljes muzsikaszó nélkül elképzelhetetlen. Az emberi mivolt mindennapos drámája, hogy személyiségünk törekény, és mi mindent megteszünk annak érdekében, hogy ezt a sebezhetőséget elrejtjük. Ezt látjuk Móricz Zsigmond élettel teli karaktereiben is. Pólíka és Balázs, akik bár nyilvánvalóan szerelmesek egymásba, kapcsolatukat pattanásig feszítik, mígnem lágyan engedve visszatérnek a szeretetteljes mindennapokhoz. Balázs, a nyírségi birtokos, három napja ünnepli névnapját, de felesége, Pólíka, már nem bírja tovább. Elmenekül a gőgös Zsani nénihez. Bár boldogságukhoz csak egy bocsánatkérés hiányzik, a bőrük alatt izzó vonzalom miatt egyikük sem lép. Balázs a kocsmába költözik és nótázik, Pólíka pedig zsörtös

nénikéjével él, hogy ne sérüljön az igazuk. De valaki mégis lép majd, és áttöri a burkot, felvállalva lelkének érzékenységét.

Az előadásban ünnepeljük a lélek rezdüléseinek szépségét, a boldogságot, a nőt, a férfit, és a muzsikaszó varázsát.

Móricz Zsigmond

Nem élhetek muzsikaszó nélkül

Balázs, birtokos – KASZÁS MIHÁLY | Pólíka, felesége – VAS JUDIT GIGI | Zsani néni, Málcsi néni – LOSONCZI KATA | Mina, Veronika – ERDÉLYI TIMEA | Pepi néni, Kisvicákné – TARPAI VIKTÓRIA | Borcsa, Biri – GULYÁS GABRIELLA | Viktor – HORVÁTH MÁRK | Dezső – IVASKOVICS VIKTOR | István, Gergő – SZÉPLAKY GÉZA | Imre – KÁRPÁTI BARNABÁS | Gyula – PÁSZTOR MÁRK | Mircse – HAVASI PÉTER | Peták, Kocsmáros – DÁNYI KRISZTIÁN

Dramaturg: Bereczki Ágota // Zenei vezető: Kiss B. Ádám // Díszlet: Csiky Csaba // Jelmez: Kiss Zsuzsanna

Rendező: KIS DOMONKOS MÁRK

mikor? hol?

december 27. – Heves | január 8. – Martfű |
január 10. – Hőgyész

Déryné
program

www.deryneprogram.hu

DÉRYNÉ PROGRAM

Szalma Lenke, Stauróczy Éva, Nagy Botond, Schnell Ádám

Emlékek és alakítások

Az idén Schnell Ádám színművész kapta a Gyulai Várszínház által 1988-ban alapított Őze Lajos-díjat. Az elismerés névadójához fűződő kapcsolatáról, gyulai színházi élményeiről, nemzedékek találkozásáról és a díjazott alakítás, az Egy, kettő, három főszerepéről is beszélgettünk a művésszel.

Milyen kapcsolat fűzi a magyar színház legendás alakjához, Őze Lajoshoz?

– Személyes, sőt életre szóló. 1982 és 1984 között a Nemzeti Színház stúdiójában tanultam a színészmesterséget, ami a tanulás mellett azt is jelentette, hogy statisztáltunk a Nemzeti előadásaiban. Máig ható emlék, ahogyan Lőrinc barát szerepét a szemünk láttára építette fel a *Rómeó és Júlia* próbái során. Olyan izzó szenvedéllyel próbálta rávenni a lánglelkű Rómeót arra, hogy ne kövessen el öngyilkosságot, hogy azzal minden nézőt megbabonázzon. A magyar színház és filmművészet – gondoljunk csak *Az ötödik pecsétre*, a *Megáll az időre* vagy a *Tanúra* – egyik zsenije volt...

A nagy színészhez közel lehetett kerülni?

– Szívesen szánt időt a fiatalokra. Egy társammal egyszer megkértük, segítsen bennünket az észrevételeivel, amikor a felvételi vizsgánkra készültünk. A munka után meghívott minket a közeli presszóba – büszkén mondhatom, hogy poharaztam együtt Őze Lajossal. De a hatása természetesen nem merült ki ennyiben. Olyan jelentőségű színész volt – Latino-vits Zoltán mellett a másik zsenink –, akit fiatalként ösztönösen követni akartam. Csakhogy végül rájöttem, az ő útja nem az enyém. Két év kellett hozzá, hogy ezt belássam, de a hatása, a kisugárzása, a színházhoz való hozzáállása a mai napig velem van. Különösen megtisztelő számomra, hogy az ő nevét viselő

díjat kaptam meg, és ezt az érzést csak erősíti, hogy a gyulaiak ítélik oda ezt az elismerést.

A nagy elődről elnevezett díjat november 24-én, az *Egy, kettő, három* című előadás végén vehette át Elek Tibortól, a Gyulai Várszínház vezetőjétől. Miért különleges ez az előadás az Ön számára?

– Ez egy több szempontból is különleges produkció. Egyrészt ez az előadás is annak az együttműködésnek a gyümölcse, amely 2015 óta zajlik a Gyulai Várszínház és a Nemzeti Színház között, így minden évben van nyári nemzetis premier ebben a gyönyörű városkában. Ebből én is kivehettem a részemet, hiszen így született *A kassai polgárok* című Márai-előadás, amelyben Jakab polgárt játszottam, majd a *Tündöklő Jeromos* című Tamási Áron-darab címszerepe, idén pedig a Molnár Ferenc-egyfelvonásos. Mindhárom előadás közel áll hozzám, és valamennyinek története van. *A Jeromost* az orosz-ukrán háború miatt hazánkban tartózkodó beregszászi társulattal közösen vittük színre, ami hatalmas élményt jelentett számunkra. A Molnár Ferenc-egyfelvonásokat pedig úgy rendezte meg Rátóti Zoltán, hogy a Nemzeti színészei mellett a Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) másodéves hallgatóival együtt játsszuk, akiknek Zoli az osztályfőnöke.

Schnell Ádám is másodéves növendék volt, amikor 1987-ben a Gyulai Várszínházban Háy Gyula *Mohács* című történelmi drámájában játszott.

– Hasonló volt a felállás, és nagy élményként emlékszem rá, mert itt kaptam az első jelentősebb szerepemet, mondhatom, itt debütáltam. Az előadást osztályfőnökünk, Szirtes Tamás rendezte, aki már akkor a Madách Színházban dolgozott, és ő hozta magával a sajátjait, így együtt játszhattunk Tyll Attilával,

Koncz Gáborral, Koltai Jánossal, a fiatalabbak közül Tóth Tamással, Ráckevei Annával, és benne volt az osztályunk, László Zsolt, Györgyi Anna, Kökényessy Ági, Kautzky Armand és Horváth Lajos Ottó is. Bekerültünk a színházi sodrásba. Gyulán dolgozni mindig különleges: egyszerre munka és nyaralás.

Milyen érzés most egy ugyancsak gyulai premier során, de „fordított szereposztásban”, azaz immár tapasztalt színész-ként átélni a nemzedékek találkozását a színpadon?

– Mindig jó tehetséges fiatalokkal dolgozni, és persze azonnal beugrott az a régi gyulai emlék. A legfontosabb, hogy azt lássák a fiatalok: egy szerepért meg kell dolgozni. És az az igazság, hogy az *Egy, kettő, három...* című egyfelvonásosban eljátszani Norrisont igencsak nagy kihívás. Szerepem szerint a bankigazgató, Norrison nagyjából egy óra alatt akar tekintélyes, decens polgárt – vagy legalább annak a látszatát – faragni egy hétköznapi taxisofőrből, mert az úgymond rangon aluli, méltatlan társa lenne a bankigazgatóra bízott unokahúgnak. A helyzet persze csak fokozódik azzal, hogy a lány terhes is... Hihetetlenül szellemes helyzet, ami nagy emberismeretről árulkodik. Temérdek szöveget kellett megtanulnom, hiszen én irányítom az eseményeket, diktálom a teendőket, pörgetem a tennivalókat, „olajozom” a gépezetet... Molnár Ferencet nagyon szeretem, és a nézők is kedvelik ennek az előadásnak a humorát és hangulatát, de játszani pizszok nehéz. A fiatalok számára viszont alighanem fontos tapasztalatszerzés ez a darab, hiszen huszonevésen nem akármilyen élmény lehet látni, ahogyan például a 89 éves Bodrogi Gyula próbál: a pontosságára, a fegyelmheztségére, a színház iránti alázatára tanít.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Az Őze-díj

Az 1984-ben elhunyt Kossuth-díjas színművész, Őze Lajos számos alkalommal állt a Gyulai Várszínház színpadán, amely intézmény az egyik legfontosabb és legszínvonalasabb nyári színházi alkotóműhely. Az 1988-ban alapított díjat olyan alakításokért ítélik oda, amelyeknek a Gyulai Várszínházban van a bemutatója. Eddig olyan művészek részesültek az elismerésben, mint Kútvölgyi Erzsébet, Szakácsi Sándor, Alföldi Róbert, Györgyi Anna, Bogdán Zsolt, a Nemzeti Színház társulatából: Trill Zsolt, Rácz József és Schnell Ádám.

Díjátadás az előadás után – középen Schnell Ádám

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 10–18 óra között
látogathatók | BGM

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KÖSZÍNHÁ-

ZAKIG. Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában,
1823–1849.

ÁDÁM OTTÓ SZÍNHÁZA

ÁDÁM OTTÓ (1928–2010) rendező és igazgató, a ma-
gyar színháztörténet megkerülhetetlen alakját képek,
dokumentumok, érdekességek idézik.

Vass Éva, Pécsi Sándor és Ádám Ottó
A pillantás a hídról próbáján

KULISSZÁK KÖZÖTT

AZ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS A PRÓBÁKTÓL A PREMI-
ERIG a színházi alkotófolyamatot bemutatva vezeti
végig a látogatót a magyar színháztörténet kiemelke-
dő pillanatain.

„SZÉP HÁZ, NAGY PARK KÖZEPÉN...”

BAJOR GIZI OTTHONA a budapesti művészvilág
kedvelt találkozóhelyévé vált, az épület ma színháztör-
téneti múzeum.

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG”

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁBAN,
amelyben ma a diváról elnevezett múzeum működik.
A közel ezer négyzetméternyi épület nagyközönség
előtt eddig rejtett tereit fedezhetik fel programon
résztevők. (Figyelem: négy emelet, sok lépcsővel!)

január 19. – 19 óra | BGM

regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

FÉNYBŐL SZÓTT MESÉK

A FAVÁGÓK ÉS FAUNOK – óvodás korú gyerekeknek
és szüleiknek. Közreműködik: Kecskés Karina színmű-
vész és Fehérváry Lilla előadóművész.

január 27. – 10 óra | BGM

regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

Kép a Madách-gyűjteményből

KIÁLLÍTÁS A VIGADÓBAN

A PRÁGAI QUADRIENNÁLÉ

A PRÁGAI QUADRIENNÁLÉ (PQ) a színházi
látványtervezés és színházépítészet nemzetközi
seregszemléje, egyben a világ egyik legrango-
sabb képzőművészeti eseménye, mely ötvenhat
éves múltat tekint vissza. Az OSZMI kiállítása
a PQ 1971 és 2023 közötti anyagaiból ad
válogatást. A tárlat másik részében Madách Imre
születésének 200. évfordulója kapcsán az OSZMI
saját gyűjteményeinek felvételeiből, dokumen-
tumaiból és fényképeiből kínál összeállítást.

Megtekinthető 2024. február 18-ig

PESTI VIGADÓ, Budapest, Vigadó tér 2.

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmiibp

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

A NEMZETI SZENTENDRÉN

A *Bánk bán* titkaival, Berecz András meséivel és beszédtechnikai gyakorlatokkal is ismerkedhettek a Szentendrei Református Gimnázium diákjai a Nemzeti Színház kitelepülésén. A Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatói Petőfi-összeállítással, a beregszászi színház *A helység kalapácsa* előadásával lepte meg az iskola közösségét. A Nemzeti Színház 2023-as színháztörténeti vetélkedőjét a szentendreiek nyerték, és ez a nemzetis nap volt a fődíj.

KARÁCSONYI SEGÍTSÉGEK

Tolnai megyei otthonokban élő harminc gyermek karácsonyi kívánságát teljesítette kormányzati összefogás keretében a Nemzeti Színház.

A személyre szóló ajándékokat december 24-én kapják meg a gyermekek.

A Máltai Szeretetszolgálat Jelenlét Pont programjában részt vevő monori romateleptanodájából és gyermekházából 35 halmozottan hátrányos helyzetű fiatal nézte meg a *János vitézt*, akárcsak az a hét árva, akiket a Honvédelmi Minisztérium szervezésében fogadtunk.

A Nemzeti Színház társulata a Tetovált Állatmentők és a Papamaci Árvái Alapítvány számára szervezett eledelgyűjtést az adventi időszakban.

GYÓGYULÓBAN, BEUGRÁSOK

Még gyógykezelésre szorulnak, de jól vannak a lábadozó művészek, Szász Júlia és Horváth Lajos Ottó, akik a november 10-i *Rómeó és Júlia* előadáson súlyos balesetet szenvedtek. A színházban lapzártánkorkor is folyamatban van a munkaügyi, a rendőrségi és a belső vizsgálat. Eközben zajlanak a felújító és a beugró próbák azoknál az előadásoknál, amelyekben visszatértük a két művészt kollégáik helyettesítik.

MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJ

Az idén 30 éves Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Magyar Örökség Díjat kapott. A társulat alapítója és máig főrendezője Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója. Az 1995-ben létrehozott elismerést 107. alkalommal adták át december 17-én. Az idei díjazottak között szerepelt többek között a Kassai Kazinczy Napok, a Magyar Nemzeti Levéltár és a Református Szárszói Konferencia szellemi hagyománya is.

GRATULÁLUNK HOSSZÚ MÁRIÁNAK!

Magyar Teátrum Díjban részesült Hosszú Mária, a Nemzeti Színház művészeti titkára is, aki 2002 óta dolgozik az intézményben. A Magyar Teátrumi Társaság által 2010-ben alapított elismerést a színházi háttérszakmák képviselői kaphatják. A december 11-én tartott ünnepség keretében a kivételes színészi pályákat elismerő Magyar Teátrum Életműdíjat Miske László, a Debreceni Csokonai Színház színművésze vehetett át.

KASZÁS ATTILA-DÍJ

A Nemzeti Színház egykori és a Győri Nemzeti Színház jelenlegi művésze, Csankó Zoltán kapta idén a Kaszás Attila-díjat. A művész, aki 2004 és 2009 között játszott a Nemzetiben, többek között olyan emlékezetes előadásokban szerepelt, mint *A mester és Margarita*, a *Tizenkét dühös ember* és az *Ötödik pecsét*.

DEC. 29. | BÁBSZÍNHÁZ

MENNYEI SZÉP RÓZSA » Fabók Mancsi Bábszínházának misztériumjátéka archaikus népi imádságokkal, szenténekekkel és legendákkal idézi meg az Istenszülő Szűzanya alakját.

mikor? hol?

december 29. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

JAN. 22. | DIÁKSZÍNHÁTSZÓK

ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEPE » Madách-ünnep tizenegyedik alkalommal a Nemzetiben. Középiskolás diákszínhátszók előadásában: Az ember tragédiája.

mikor? hol?

január 22. – 19 órától • Nagyszínpad

DEC. 27., JAN. 11., 18., 30. | HOBO

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo legújabb darabja: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.

mikor? hol?

december 27., január 11., 30. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

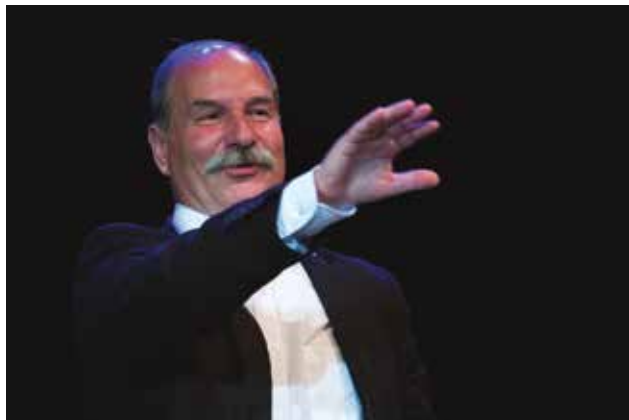

HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL » Rocktörténet és önéletrajz » az őszinteség álcájában.

mikor? hol?

január 18. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

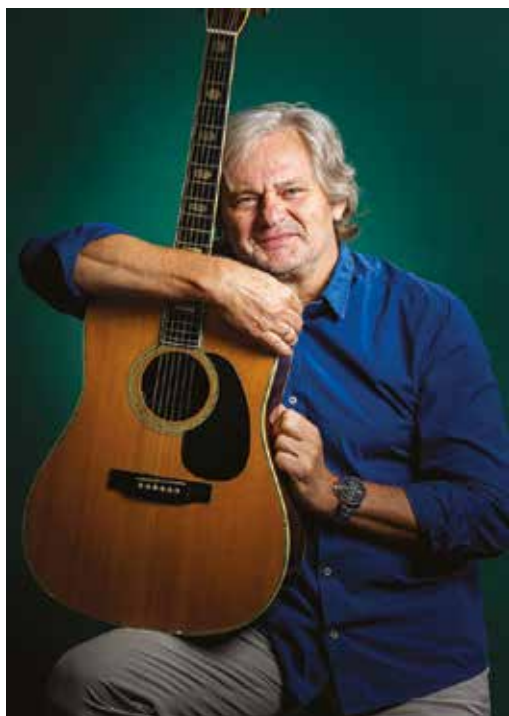

JAN. 25. | BERCZ ANDRÁS ESTJE

A NAGY VEREKEDÉS » Mesék, háryádák az I. világháborúból, orosz hadifogságból, és a kollektivizálási megbojdulás idejéből, mikor minden fűszálon a tolvajok hármásával csengtek-lengtek, de úgy, hogy az Úristen se látta tőlük a világot. . .

mikor? hol?

január 25. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem???

JAN. 26. | RZ-63

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

január 26. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

JAN. 27. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

január 27. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

KIÁLLÍTÁS

SZÍNHÁZ-KÉP » Illovszky Béla évtizedek óta fotografálja a határon túli magyar színházak előadásait és művészeit. Kamerájával a kezdetektől követte az idén 30 éves beregszászi társulat produkción is. Szerepek, előadások, arcok – a beregszászi színházi évtizedek kimerevített pillanatai. A Szarvassá változott fiú című film, és az annak felhasználásával készült színházi előadás kulisszái mögé Eöri Szabó Zsolt képein keresztül pillanthatunk be.

mikor? hol?

előadások előtt és a szünetekben: első emeleti nézőtéri társalgó

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

MINDEN, AMI SZÍNHÁZ, MINDEN, AMI NEMZETI SZÍNHÁZ...

- * SZÍNÉSZINTERJÚK * KULISSZATITKOK * PREMIERAJÁNLOK
- * ELŐADÁS-AJÁNLOK * SZÍNHÁZTÖRTÉNET * VILÁGSZÍNHÁZ
- * SZÍNHÁZI NOVELLÁK * GASZTROSZÍNHÁZ * KÜLÖNLEGES PROGRAMOK * SZÍNHÁZI FOTÓK * KRITIKUS NÉZŐPONTOK

A NEMZETI MAGAZIN
MINDEN KORÁBBI SZÁMA
ÉS AZ AKTUÁLIS KIADÁS
IS OLVASHATÓ A NETEN.

VÁLTSON BÉRLETET A 2023/2024-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Katona József: **BÁNK BÁN** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • William Shakespeare: **LEAR KIRÁLY** • Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Csíksomlyói Passió • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasz – Vincze: **KÖRHINTA** • Tizenhárom Almafá – Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Irredenta Kabaré • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Rátóti Zoltán koncertje: **RZ63**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2023/24-es évadban érvényesek, beváltásuk a 2023/24-es évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen, vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Gobbi Hilda Színpad	22 P	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	22 P	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	27 Sze	15:00	Grane - Képzeltécek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján
Kaszás Attila Terem	27 Sze	19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Gobbi Hilda Színpad	28 Cs	15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Kaszás Attila Terem	28 Cs	19:30	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	29 P	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	29 P	19:00	Mennyei szép rózsza – Mária misztérium Fabók Mancsi bábszínháza
Kaszás Attila Terem	29 P	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	30 Szo	19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht
Kaszás Attila Terem	30 Szo	15:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
JANUÁR			
Nagyszínpad	4 Cs	18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Kaszás Attila Terem	11 Cs	19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Nagyszínpad	12 P	19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht PREMIER
Nagyszínpad	13 Szo	19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	14 V	19:00	Macs kajáték Örkény István
Kaszás Attila Terem	14 V	14:30	Woyzeck Georg Büchner
Nagyszínpad	15 H	18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Nagyszínpad	16 K	15:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Gobbi Hilda Színpad	16 K	19:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	17 Sze	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	17 Sze	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	17 Sze	19:30	Hazatérés Lukácsy György
Gobbi Hilda Színpad	18 Cs	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	18 Cs	19:30	Halj meg és nagy lesz! Földes László Hobo önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	19 P	19:00	Grane – Képzeltécek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján
Nagyszínpad	20 Szo	19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	20 Szo	19:00	Háztűznéző Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	21 V	15:00	Macs kajáték Örkény István
Gobbi Hilda Színpad	22 H	19:00	A kaukázusi krétakör Bertolt Brecht

Az Egri csillagok 12, a Kaukázusi krétakör, a Bánk bán, a Mennyei szép rózsza 14, a Woyzeck, a Bakkhánsnők 16 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 48–49. oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2023. DECEMBER – 2024. JANUÁR

Kaszás Attila Terem	22 H	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Gobbi Hilda Színpad	23 K	19:00	Az ajtó Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	23 K	19:30	A sűgó Berettyán Nándor
Nagyszínpad	24 Sze	15:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Nagyszínpad	25 Cs	11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	25 Cs	19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Kaszás Attila Terem	25 Cs	19:30	A nagy verekedés Berecz András önálló estje
Nagyszínpad	26 P	19:00	Bánk bán Katona József
Bajor Gizi Szalon	26 P	19:30	RZ-63 Rátóti Zoltán szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból
Nagyszínpad	27 Szo	19:00	Bánk bán Katona József
Bajor Gizi Szalon	27 Szo	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	28 V	19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht
Gobbi Hilda Színpad	29 H	15:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	29 H	19:30	Woyzeck Georg Büchner
Gobbi Hilda Színpad	30 K	19:00	Bakchánssnők Euripidész
Kaszás Attila Terem	30 K	19:30	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje
Nagyszínpad	31 Sze	18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és dokumentumszövegek alapján
Gobbi Hilda Színpad	31 Sze	19:00	Grane – Képzeltégek a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján

Ács Eszter és Udvaros Dorottya az
Ők tudják, mi a szerelem
című előadásban | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szenáriumi

a Nemzeti Színház mővészeti folyóirata • 2023. november–december, XI. évf., 4. szám

FÓKUSZBAN: VILÁGBESZÉD ÉS NEMZETI PERSPEKTÍVA – A 10. SZÍNHÁZI OLIMPIA TANULSÁGAI

Eugenio Barba és Nicola Savarese írásait a 2021-ben alapított, évenként megjelenő internetes folyóirat, a Journal of Theatre Anthropology (JTA) második számából ajánljuk az olvasó figyelmébe. Ugyancsak a színházművészet alapkérdéseit tárgyalja a budapesti Színházi Olimpiára magyar nyelven megjelentetett három kiadvány, melyekről szakavatott szerzők közölnek recenziót. A Madách-projekt summázataként Vidnyánszky Attilától egy részletekbe menő méltatást teszünk közzé a külföldi csapatok produkcióiról. Olimpiás összeállításunkból kiderül, hogy szakmai vendégeink hogyan vélekednek a történelmi tematika és a nemzeti identitás aktuális kérdéseiről.

„A látvány és a *vízió* közötti átmenet olyan, mint amikor egy idős ember szemét szürkeshályog miatt megoperálják. Hirtelesen képes megkülönböztetni a körvonalat és az árnyalatokat. Észreveszi a hasonlóságokat és ekvivalenciákat az olyasféle szituációk között, amelyek korábban egymástól elszigetelt és néma világoknak tunktek. Érzékszerveink és agyunk annak a tudásnak köszönhetően kezd el látni, amelyet a látás aktusának fegyelmezett, többszöri megismétlése során a magunkévá teszünk.” (*Eugenio Barba*)

„[Barba találománya], a látás iskolája értette meg velem, miért akarnak olyan sokan visszatérni az ISTA-hoz. Olyan ez, mint ha mindennap bemennél egy laboratóriumba, és befeküdnél a mikroszkóp alá. Mint amikor boncolás által kezdted megismerni a férget, egyre többet és többet fedezve fel róla. Ez a férget ott fekszik előtted, alig mozog, aprócska. De ha türelmes vagy, visszatalálhatsz a látszólag élettelennek tűnő rutin mögött megbúvó élethez: az ismétlés, az unalom is együtt jár azzal, amikor hosszú órákon, újabb és újabb napokon át folytatod a megfigyelést, anélkül, hogy értenéd, amit látsz.” (*Nicola Savarese*)

„[Terzopulosz színházában] a lényeg a test és a tudat karteziánus szétválasztásának és a »tudat« ebből adódó túlsúlyának, valamint a test elnyomásának a megszüntetése, hogy a színész testtudatos lényként jelenhessen meg. Ennek célja, hogy hozzáférhetővé tegye a test mélyén eltemetett emlékeket, amelyek korábban nem voltak hozzáférhetőek. De ez nem pszichoana-

CONTENTS

A látás művészete – az alapítók vallomásai az ISTA filozófiájáról
• Könyvrecenziók: E. Barba – N. Savarese: A színház öt kontinense – **Szabó Attila** • T. Terzopulosz: Dionüszosz visszatérése – **Erika Fischer-Lichte** • T. Suzuki: A testben élő kultúra – **Zalán Tibor** • „Ez korántsem egy passzív, enervált generáció” – **Vidnyánszky Attila** a Madách-projekt Tragédia-előadásáról • „Ami az imént történt, máris történelem” – a Szenáriumi szerkesztőinek kérdéseire a **10. Színházi Olimpia Plusz** szakmai vendégei válaszolnak • Csokonai 250

litikus megközelítésként értendő; sokkal inkább fiziológikus analízisről van szó – vagyis a test »felszakításáról« és a teljesség helyreállításáról.” (*Erika Fischer-Lichte*)

„Minél egységesebbé válik a világ, az emberek annál inkább igyekeznek kifejezésre juttatni egyedi örökségüket, illetve hangsúlyozni a valamely országhoz, valláshoz, etnikumhoz, történelmi hagyományhoz való tartozásukat. Ez nem feltétlenül negatív impulzus, de előrevetíti, hogy a művészet és a kultúra egyre inkább olyan környezetben jelenik meg, amelyben az emberek a nemzeti identitásukat keresik, miközben a politikusok igyekeznek ezen szükségletüket kihasználni.” (*Mattia Sebastian Giorgetti*)

Tájékoztatás a Szenáriumi lapszámokhoz való hozzájutásról: +36 1 476 68 76 | a Szenáriumi a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenáriumi

A Nemzeti Színház mővészeti folyóirata

NEMZETI SZÍNHÁZ
1881
A NEMZET SZÍNHÁZA

VÁRJÁ KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA, A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet A revizor című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER | Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI**

JANUÁRI ELŐADÁSOK | Gárdonyi – Zalán: **EGRI CSILLAGOK** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Büchner: **WOYZECK** | Gogol: **A REVIZOR** | Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** | Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM - AZ IBOLYA** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** | Peer Gynt nyomán: **GRANE** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** | Hubay: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** | Vörösmarty: **CSONGOR ÉS TÜNDE** | Tamási: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | Berecz András önálló estje: **A NAGY VEREKEDÉS** | Katona: **BÁNK BÁN** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** | Wass Albert művei alapján: **TIZENHÁROM ALMAFA**